

Πάντα τὰ ἔθνη

ΤΡΙΜΗΝΙΑΙΟ
ΙΕΡΑΠΟΣΤΟΛΙΚΟ
ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ
ΕΤΟΣ ΛΗ΄ • ΤΕΥΧΟΣ 159
ΙΟΥΛΙΟΣ - ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ -
ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2021

Ἱεραποστολή χωρίς λόγια

«... Κάποιος Μωυσῆς ἔγινε μοναχός ἀπό τή μικρή του ἡλικία... Ἡ ζωή του ὡς μοναχοῦ κράτησε ἑβδομήντα τρία χρόνια. Ἐμενε σέ μιά σπηλιά τοῦ βουνοῦ κοντά στόν τόπο συνάξεων τῆς μονῆς [τοῦ Σινᾶ]. Στάθηκε πραγματικά ἕνας δεύτερος προφήτης Ἡλίας· ὅ,τι ζητοῦσε τοῦ τό χορηγοῦσε ὁ Κύριος. Ὁ Θεός ἔκανε μέσω αὐτοῦ πολλές θεραπείες. Τοῦ εἶχε δώσει τό χάρισμα νά ἐξουσιάζει τά ἀκάθαρτα πνεύματα. Ἔτσι, πολλούς ἀσθενεῖς θεράπευσε καί σχεδόν ὅλο τόν λαό, πού κατοικοῦσε στά ὄρια τῶν Ἰσμαλιτῶν, στήν περιοχή τῆς Φαράν, τόν ὀδήγησε στή χριστιανική πίστη. Βλέποντας τά θαύματα πού ἔκανε, πίστευαν στόν Κύριο, προσχωροῦσαν στήν ἀγία καθολική Ἐκκλησία καί ἀξιῶνταν νά βαπτιστοῦν...

Ὁ Μωυσῆς αὐτός, ἀπό τόν καιρό πού ἔγινε μοναχός, ψωμί στό στόμα του δέν ἔβαλε... Ἡ τροφή του ἦταν νερό καί τρυφερά βλαστάρια φοινίκων. Μέ κλωστές ἀπό τά ἴδια δέντρα ἔκανε καί τά ρούχα του. Ἀγαποῦσε ὅσο κανένας ἄλλος τήν ἡσυχία, ἀλλά πρόθυμα καί μέ συμπάθεια δεχόταν ὅσους ἔρχονταν νά τόν συμβουλευτοῦν. Κοιμόταν μόνο μετά τίς νυχτερινές ἀκολουθίες καί ὅλες τίς ἄλλες ὥρες ἀγρυπνοῦσε...

Μιά Σαρακοστή τοῦ ἔφεραν γιά θεραπεία ἀπό τή Φαράν κάποιον φύλαρχο. Λεγόταν Ὀβεδιανός καί τόν εἶχε κυριέψει ἀκάθαρτο πνεῦμα. Ὃταν ὁ ἄρρωστος πλησίασε σέ ἀπόσταση ἑκατόν ὀγδόντα μέτρων περίπου τό κελί τοῦ γέροντα, τό ἀκάθαρτο πνεῦμα τόν τράνταξε. Μέ δυνατές φωνές ἄρχισε νά κραυγάζει “Ἦ δύναμη ἀνυπόφορη! Δέν μπόρεσα οὔτε γιά ἕνα λεπτό τῆς ὥρας νά ἐμποδίσω τόν καλόγερο ἀπό τήν ἐπιτέλεση τοῦ κανόνα του!”. Μ’ αὐτά τά λόγια βγήκε μέσα ἀπό τόν ἄνθρωπο, ὁ ὁποῖος γιатρεύτηκε ἀμέσως. Τότε καί ἐκεῖνος καί πολλοί ἄλλοι, πού δέν εἶχαν ἀξιωθεῖ ἀκόμα νά βαπτιστοῦν, πίστεψαν στόν Χριστό...».

(Ἀποσπάσματα ἀπό τόν λόγο τοῦ Μοναχοῦ Ἀμμωνίου: *Περί τῶν ἀναιρεθέντων ὑπό τῶν βαρβάρων ἐν τῷ Σινᾶ ὄρει καί ἐν τῇ Ραϊθῶ ἀγίῳ πατέρων*, ἔκδ. F. Combefis, *Illustrium Christi martyrum lecti triumphii, Parisiis* 1660, σελ. 99-102).

Ἐπιμέλεια: Μ.Σ.Π.

‘Ο Μοναχισμός στήν ύπηρεσία τῆς ἀποστολῆς τῆς Ἐκκλησίας¹

Η βαθεία πεποίθηση τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου, ὅτι τό ἔργο διαδόσεως τῆς Ὁρθόδοξης μαρτυρίας δέν εἶναι ἀπλά καί μόνον ἓνα καθῆκον γιά μερικούς, ἀλλά ἀποτελεῖ γιά τήν Ἐκκλησία μιᾶ ὀργανική ἀνάγκη (βλ. Α΄ Κορ. 9,16: «Ἐάν κηρύττω τό εὐαγγέλιο, αὐτό δέν ἀποτελεῖ γιά μένα αἰτία γιά καύχηση, ἀλλά μου ἐπιβάλλεται ὡς ἀνάγκη. Ἀλίμονό μου ἔάν δέν κηρύττω τό εὐαγγέλιο!») καί συνεπῶς εἶναι ἔργο ὄλων ἀδιακρίτως τῶν μελῶν τῆς Ἐκκλησίας, κληρικῶν καί λαϊκῶν, εἶχε ὡς νομοτελειακή συνέπεια νά ἐπιμένει στήν ἐπιστράτευση καί τῶν μοναχῶν στό ἱερό αὐτό ἔργο.

Κατ’ ἀρχάς θά πρέπει νά ἐπισημάνουμε ὅτι ὁ Χρυσόστομος δέν ἦταν ἀπό τούς θεωρητικούς τοῦ μοναχισμοῦ. Ἀντίθετα, γνώριζε πολύ καλά τά τῶν μοναχῶν λόγῳ τῆς ἐξαετοῦς μοναχικῆς ἐμπειρίας του². Ὁ μελετητής τῶν σπουδαίων ἀσκητικῶν του

1 Γιά τό θέμα αὐτό βλ. Ἀναστασίου Γιαννουλάτου (νῦν ἀρχιεπισκόπου Τιράνων καί πάσης Ἀλβανίας), «Μοναχοί καί Ἱεραποστολή κατά τόν 4ο αἰῶνα», *Ἔως ἐσχάτου τῆς γῆς*, 53-81. Ἡλία Βουλγαράκη, Ἱεραποστολή. *Μεθόριος Χριστιανισμοῦ καί Ἑλληνισμοῦ*, Μαῖστρος 2007, τό κεφάλαιο: «Μοναχισμός καί Ἱεραποστολή. Τό Ρωσικό πρότυπο», σελ. 64-71 καί Ἡλία Βουλγαράκη-Κωστή Κυριακίδη, *Νερό ἀπό τήν Ἐρημο: Ἱεραποστολικές ἱστορίες ἀπό τήν ζωή τῶν μοναχῶν τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας μας*, Ἀθήνα: Α.Δ., 1996². Γιά τήν συνδρομή τοῦ ἱεραποστολικοῦ ἔργου τῆς Ἐκκλησίας μέ τήν ἴδρυση φιλανθρωπικῶν καί ἄλλων εὐαγῶν ἰδρυμάτων ἐκ μέρους τῶν βυζαντινῶν μοναχῶν βλ. Δημητρίου Κωνσταντέλου (πρωτοπρ.), *Βυζαντινή φιλανθρωπία καί κοινωνική πρόνοια*, (μτφρ. Ἀθανασίας Κοντογιαννακοπούλου), Ἀθήναι: Κοινωνική Προσπάθεια, 1986, 213-215.

2. Βλ. Παλλαδίου, *Διάλογος ἱστορικός πρὸς Θεόδωρον Διάκονον Ρώμης περὶ τοῦ βίου καί τῆς πολιτείας Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου*, PG 47, 18. Βλ. Στυλιανοῦ Παπαδοπούλου, *Ἅγιος Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος*, τ. β΄, Ἀθήνα: Α.Δ. 1999, 19: «Ὁ μοναχισμός ὑπῆρξε τό πρῶτο πνευματικό σχολεῖο στό ὁποῖο θῆτευσε καί γιά τό ὁποῖο ἔγραψε ὁ ἱερός

ἔργων ἀποκομίζει ἀβίαστα τό συμπέρασμα ὅτι τά γραφόμενά του εἶναι καρπός τῆς προσωπικῆς μοναχικῆς του βιωτῆς.

Οἱ διαθέσιμες ἱστορικές πηγές μᾶς πληροφοροῦν ὅτι ἡ μοναχική ἀφιέρωση τοῦ Χρυσοστόμου ἔγινε ὡς ἐξῆς: Μετά τήν ὀλοκλήρωση τῶν σπουδῶν του στήν φημισμένη Ἀντιόχεια, κοντά στοὺς διαπρεπεῖς ἐθνικούς διδασκάλους Λιβάνιο καί Ἄνδρα-

Χρυσόστομος». Ἀπάντηση στά ἐρωτήματα τά ὁποῖα προκαλοῦνται ἀπό τήν φυγή πρὸς καί τήν ἐπιστροφή τοῦ Χρυσοστόμου ἀπό τήν ἔρημο, δηλαδή μέ τήν ἀπόφασή του νά ἐργασθῆ στὸν κόσμο βλ. στήν ἐξαιρετική μελέτη τῆς Εὐς Βουλγαράκη-Πισίνα, «Μοναχισμός καί Ἱεραποστολή. Μιᾶ σχέση δημιουργικῆς ἔντασης. Μελέτη στό Βίο, τήν Πολιτεία καί τή Διδασκαλία τοῦ Ἁγίου Ἰωάννη Χρυσοστόμου», *Σύναξη* 78, 39-59, βλ. ἰδιαίτερος τῆς σελ.45-50.

γάθιο³ καί τήν ἄσκησιν τοῦ ἔργου τοῦ συνηγόρου, μάλλον γιά πολύ μικρό χρονικό διάστημα, ἐγκατέλειψε τόν δρόμο αὐτό γιά νά ἀκολουθήσει τόν βίο τῆς ἀσκήσεως⁴. Κατά προτροπή τοῦ ἐπισκόπου Μελετίου Ἀντιοχείας, ὁ ὁποῖος σαγηνεύθηκε ἀπό τήν εὐφυΐα του καί τό κάλλος τῆς καρδιάς του, ὅπως ἀναφέρει ὁ βιογράφος του Παλλάδιος, ἐπίσκοπος Ἐλενουπόλεως⁵, φοίτησε στήν Θεολογική Σχολή τῆς Ἀντιόχειας, στήν ὁποία δίδασκαν τότε οἱ φημισμένοι διδάσκαλοι Καρτέριος καί Διόδωρος⁶, ἐντρύφοντας μέ ζῆλο στήν μελέτη τῆς Ἁγίας Γραφῆς. Λίγο καιρό μετά τήν βάπτισή του ὑπό τοῦ Ἀντιοχείας Μελετίου ἔζησε ἀσκητικά στήν οἰκία του ἐπί τριετία. Μετά τήν κοίμηση τῆς μητέρας του Ἀνθούσας τό 372, ἀποσύρθηκε τελικά στήν περιοχή τοῦ ὄρους Σιλπίου (Habib Al – Naggar) καί ἀσκήθηκε δίπλα σέ γέροντα ἀσκητή γιά τέσσερα χρόνια καί σέ σπήλαιο μόνος του δύο χρόνια⁷.

Ὁ Χρυσόστομος, ὅπως ὁ Χριστός (μετά τήν Βάπτισή Του ὀδηγήθηκε ὑπό τοῦ Πνεύματος στήν ἔρημο τοῦ Σαραντάριου ὄρους, Μτ. 4,1) καί ὁ ἀγαπημένος του Ἀπόστολος τῶν Ἐθνῶν Παῦλος (μετά τό Βάπτισμά του πῆγε στήν ἔρημο τῆς Ἀραβίας, Γαλ. 1,17), μετά τήν ἐπιστροφή του ἀπό τήν προσωπική του «ἔρημο» ἄρχισε τήν δράση του στόν κόσμο μέ μεγάλη αὐταπάρνηση γιά τήν σωτηρία τοῦ πλησίου του. Τό νά ἐπιδιώκει κανεῖς τό πνευ-

ματικό συμφέρον τῶν ἄλλων, κατά τόν Χρυσόστομο: «Αὐτό εἶναι ὁ τελειότατος κανὼν τοῦ Χριστιανισμοῦ, αὐτό ἡ ὀρθή βάση, αὐτή ἡ ἀνώτατη κορυφή, τό νά ἐπιδιώξεις τά συμφέροντα ὄλων... Διότι τίποτε δέν εἶναι δυνατόν νά σέ ἀναδείξει μιμητή τοῦ Χριστοῦ, ὅσο τό νά φροντίζεις γιά τόν πλησίον. Ἀλλά εἴτε νηστεύσεις, εἴτε κακοπάθεις κοιμώμενος κάτω γιά ἄσκησιν, εἴτε ἀπαγχονίσεις τόν ἑαυτό σου, καί δέν φροντίζεις ὅμως γιά τόν πλησίον, τότε τίποτε μέγα δέν ἔκανες, ἀλλά κάνοντας μόνον αὐτά, ἀπέχεις ἀκόμη πολύ, ἀπό τοῦ νά πλησιάσεις τό πρότυπό σου τόν Χριστό»⁸.

Πρῶτα ἀπ' ὅλα ὁ ἱερός Χρυσόστομος δίδασκε τοὺς ἀνθρώπους μέ τό ἀσκητικό του ἦθος, ἐφ' ὅσον «τόσο στήν Ἀντιόχεια ὅσο καί στήν Κωνσταντινούπολη ἔζησε πάντα ὡς μοναχός καί ἀσκητής»⁹. Εἶναι γνωστός ὁ λιτός καί ἀσκητικός τρόπος ζωῆς τόν ὁποῖο προσπάθησε νά ἐπιβάλλει κατά τήν διάρκεια τῆς πολυτάραχης Πατριαρχίας του στήν Κωνσταντινούπολη, μέ τήν κατάργηση τῆς πολυτέλειας στοὺς κληρικούς, τήν περικοπή περιττῶν δαπανῶν πρὸς ἐξοικονόμηση πόρων ὑπέρ τοῦ φιλανθρωπικοῦ ἔργου τῆς Ἐκκλησίας, τήν ἀπομάκρυνση τῶν ἀναξίων κληρικῶν καί τήν ἀπαγόρευση τῶν μοναχῶν νά ζοῦν ἄνευ λόγου στίς πόλεις. Αὐτά, μεταξύ ἄλλων, συνέβαλαν στό γνωστό ἀρνητικό κλίμα ἐναντίον του.

Ἀλλά ὁ ἱερός Χρυσόστομος δέν περιορίσε τήν μαρτυρία Χριστοῦ σέ προσωπικό μόνον ἐπίπεδο. Μέ ὄπλο τήν ἀγάπη, πού εἶναι, ὅπως ἔγραφε ἀπό τόν τόπο τῆς ἀσκήσεώς του, «ἀρχή καί τέλος ἀρετῆς ἀπάσης»¹⁰, ἀγωνίστηκε μέχρι τό τέλος τῆς μαρτυρικῆς ζωῆς του νά ἐμπνεύσει πολλούς νά ἀφιερωθοῦν στήν ἀγία ὑπόθεση τοῦ εὐαγγελισμοῦ τῶν ἀνθρώπων, ἔχοντας ὡς πρότυπό του τόν Ἀπόστολο

3. Βλ. Σωκράτους, *Ἐκκλησιαστική Ἱστορία*, 6:3, PG 64, 665: «... μαθητῆς ἐγένετο Λιβανίου τοῦ σοφιστοῦ καί ἀκροατῆς Ἀνδραγαθίου τοῦ φιλοσόφου».

4. Βλ. Σωκράτους, *Ἐκκλησιαστική Ἱστορία*, ὁ.π.: «... συνιδῶν τόν ἐν τοῖς δικαστηρίοις μοχθηρόν καί ἄδικον βίον, ἐπί τόν ἡσύχιον μάλλον ἐτρέπετο».

5. Παλλαδίου, *Διάλογος*, 5, PG 47, 18.

6. Σωζομενοῦ, *Ἐκκλησιαστική Ἱστορία*, 2, PG 67, 1516.

7. Ὁ Παλλάδιος (ὁ.π.) ἀναφέρει τά ἑξῆς χαρακτηριστικά: «Ὡς δέ ῥῶον περιεγένετο τούτων, οὐ πόνω τοσοῦτον, ὅσον λόγῳ, ἀναχωρεῖ ἐν σπηλαίῳ μόνον, γλιχόμενος ἀδελίας· κάκεῖ διατρίψας τρίς ὀκτώ μῆνας, ἄυπνος διετέλεε τό πλεῖστον, ἐκμανθάνων τὰς τοῦ Χριστοῦ διαθήκας πρὸς ἐξοστρακισμόν τῆς ἄγνοιας. Μὴ ἀναπεσῶν δέ τόν τῆς διετίας χρόνον, μὴ νύκτωρ, μὴ μεθ' ἡμέραν, νεκροῦται τά ὑπό γαστέρα, πληγεῖς ἀπό τοῦ κρύους τὰς περὶ τοὺς νεφρούς δυνάμεις». Βλ. ἐπίσης Γεωργίου Μοναχοῦ, *Χρονικόν, Βίβλος δ'*, PG 110, 728. Σχετικές πληροφορίες γιά τήν μοναχική θητεία τοῦ Χρυσοστόμου μᾶς παρέχει ἐπίσης ὁ ἐκκλησιαστικός ἱστορικός Σωκράτης, (*Ἐκκλησιαστική Ἱστορία* 6, PG 67, 665-669).

8. Χρυσοστόμου, *Εἰς τήν α' πρὸς Κορινθίους*, ΕΠΕ 18α, 120: «Τοῦτο κανὼν τοῦ Χριστιανισμοῦ τοῦ τελειοτάτου, τοῦτο ὄρος ἠκριβωμένος, αὐτὴ ἡ κορυφή ἢ ἀνωτάτω, τό τὰ κοινῇ συμφέροντα ζητεῖν... Οὐδέν γάρ οὕτω δύναται ποιῆσαι μιμητὴν τοῦ Χριστοῦ, ὡς τό κηδεσθαι τῶν πλησίων. Ἀλλὰ κἂν νηστεύσης, κἂν χαμευνήσης, κἂν ἀπαγχονίσης σαυτόν, τοῦ δέ πλησίον μὴ προνοῆς, οὐδέν μέγα εἰργάσω, ἀλλ' ἐπιπόρῳ ταύτης ἔσθηκας τῆς εἰκόνας ταῦτα ποιῶν».

9. Βλ. Εὐθης Βουλγαράκη-Πισίνα, «Μοναχισμός καί Ἱεραποστολή», ὁ.π., 50.

10. Χρυσοστόμου, *Κατὰ ἀνομοίων* 10, ΕΠΕ 35, 354

των Ἐθνῶν Παῦλο, ὁ ὁποῖος δίδασκε ὅτι «δέν πρέπει κανείς νά ἐπιδιώκει ὅ,τι βολεύει τόν ἴδιο, ἀλλά ὅ,τι βοηθάει τόν ἄλλο» (Α΄ Κορ. 10,24). «Πολλοί νομίζουν» λέει ὁ Χρυσόστομος, «ὅτι τούς φθάνει γιά νά σωθοῦν ἡ δική τους ἀρετή, κι ἄν τακτοποιήσουν καλά τά τῆς ζωῆς τους, νομίζουν ὅτι δέν τούς λείπει τίποτε πιά γιά νά σωθοῦν. Δέν σκέφτονται ὅμως σωστά. Καί αὐτό τό δείχνει βέβαια καί ἐκεῖνος πού ἔκρυψε τό ἕνα τάλαντο· γιατί δέν τό ἐπέστρεψε μειωμένο, ἀλλ' ὀλόκληρο, καί τέτοιο, ὅπως τοῦ τό παρέδωσε ἐκεῖνος πού τοῦ τό ἐμπιστεύθηκε. Τό δείχνει ὅμως ἐδῶ καί ὁ μακάριος Παῦλος λέγοντας τά ἐξῆς· *ἐάν ὅμως κάποιος δέν φροντίζει γιά τούς δικούς του*. Ἐννοεῖ κάθε φροντίδα πού ἀφορᾶ τήν ψυχή, τό σῶμα, ἐπειδή κι αὐτή εἶναι φροντίδα. *Αὐτός πού δέν φροντίζει γιά τούς δικούς του, καί μάλιστα τούς στενοῦς συγγενεῖς του*, δηλαδή τούς συγγενεῖς ὡς πρὸς τό γένος, *εἶναι χειρότερος*, λέει, *ἀπό ἄπιστο*»¹¹. Σέ ἄλλο σημεῖο ὁ ἱερός Χρυσόστομος ἀναφέρεται ἰδιαίτερα σ' αὐτούς πού ἀσκοῦν τήν «ἄκραν φιλοσοφίαν», δηλαδή τούς μοναχούς, γιατί στούς Πατέρες, ὡς γνωστόν, ὁ ὅρος φιλοσοφία πολλές φορές σημαίνει γενικά τήν χριστιανική θεολογία καί τήν κατά Χριστόν ἄσκησι καί ζωή: «Αὐτό λοιπόν εἶναι τό ἀνθρώπινο, τό νά ἐρχόμαστε μέ αὐτό τόν τρόπο στό συμφέρον τοῦ ἄλλου· πρέπει δέ νά πειθώμαστε ὄχι ἀπό αὐτό, ἀλλ' ἀπό αὐτά πού ἀρέσουν στόν Θεό. Διότι οὔτε νά σωθεῖς εἶναι δυνατόν, ἐάν δέν τηρεῖς αὐτό τό πράγμα· ἀλλά καί ἄν ἀκόμη ἀσκεῖσαι στόν τελειότατο τρόπο ζωῆς καί σκέψεως, ἀδιαφορεῖς ὅμως γιά τούς ἄλλους, ἐνῶ χάνονται, δέν θά ἀποκτήσεις καθόλου παρρησία ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ»¹². Τό γερὸ θεολογικὸ ὑπόβαθρο τοῦ ἱεροῦ Πατρός δικαιολογεῖ ἀπολύτως τήν ἐπίμονη τακτική του, ὥστε στήν γενική ἐπιστράτευση γιά τήν ἀποστολική δράση τῆς Ἐκκλησίας νά μὴν ἀπουσιάζουν καί οἱ μοναχοί. Γι' αὐτό τόν λόγο ἀνελλιπῶς τούς προέτρεπε νά ἐργασθοῦν γιά τήν περαιτέρω διάδοση «τοῦ Εὐαγγελίου τῆς δόξης τοῦ Χριστοῦ» (Β΄ Κορ. 4,4), ὥστε ὅλο

καί περισσότεροι ἄνθρωποι νά συμμετάσχουν στήν δόξα τοῦ Θεοῦ¹³.

Εἴμαστε εὐτυχεῖς, γιατί διασώθηκαν πολλές Ἐπιστολές τοῦ ἱεροῦ Χρυσόστομου, στίς ὁποῖες φαίνεται ξεκάθαρα μέ ποιό τρόπο προσπαθεῖ νά πείσει μοναχούς νά «ἐξέλθουν» ἀπό τά μοναστήρια ἢ τά ἀσκητήριά τους. Στόν πρεσβύτερο Κωνσταντίο π.χ. γράφει: «... στή Νίκαια βρῆκα ἕνα μοναχό ἐγκεκλεισμένο καί τόν ἔπεισα νά ἔρθει στήν εὐλάβειά σου καί νά ἀναχωρήσει στήν Φοινίκη. Φρόντισε, λοιπόν, νά μέ πληροφορήσεις ἐάν ἦρθε»¹⁴. Ἐπίσης συγχαίρει τούς μοναχούς γιά τά «κατορθώματά» τους στήν σπορά τοῦ Λόγου: «... μὴ ἀμελεῖς νά μοῦ γράφεις συνεχῶς καί νά μοῦ ἀναφέρεις τά κατορθώματά σου, ὥστε, ἂν καί μένω στήν ἐρημιά, νά παίρνω ἀπό αὐτά πολλή παρηγοριά»¹⁵. Σέ ἄλλη ἐπιστολή του ὁ Χρυσόστομος περιγράφει τά δεινά πού ὑπέστησαν μοναχοί κατά τήν ἀποστολική τους διακονία: «Ἐφθασε σέ μένα ἡ πληροφορία ὅτι πάλι ἄναψαν τά κακά τῆς Φοινίκης καί αὐξήθηκε τό μένος τῶν εἰδωλολατρῶν καί ὅτι πολλοί ἀπό τούς μοναχούς ἄλλοι τραυματίσθηκαν καί ἄλλοι πέθαναν»¹⁶.

Ἡ Εὐη Βουλγαράκη-Πισίνα ἐπισημαίνει, πολύ ὀρθῶς κατά τήν γνώμη μας, ὅτι ὁ Χρυσόστομος στό θέμα μοναχισμός καί ἀποστολή συνέχισε τήν ἐκκλησιαστική παράδοση, ἡ ὁποία προϋπῆρχε. Καί συμπεραίνει: «Τό καινούργιο πού κομίζει ὁ ἱερός Πατέρας εἶναι ἡ θεωρητική ἐπισήμανση καί καταγραφή τῆς στενῆς σχέσης μεταξύ μοναχισμοῦ καί ἱεραποστολῆς. Ἐκεῖ ὅμως πού πραγματικά καινοτομεῖ εἶναι στή μεγιστοποίηση τῆς ἀποτελεσματι-

13. Γιά τό θέμα μοναχισμός καί ἀποστολή καί τήν ἀξιοποίηση ὑπό τοῦ Χρυσόστομου τοῦ μοναχικοῦ δυναμικοῦ τῆς Ἐκκλησίας γιά τήν ὑποστήριξη τῆς χριστιανικῆς μαρτυρίας βλ. τήν πολύ χρήσιμη μελέτη τοῦ Jean-Marie Leroux, «Monachisme et communauté chrétienne d'après saint Jean Chrysostome», *Théologie de la vie monastique: Études sur la Tradition patristique*, Éditions Monastaigne, Aubier 1961, 143-190 καί τῆς Εὐῆς Βουλγαράκη-Πισίνα, «Μοναχισμός καί Ἱεραποστολή», ὁ.π., 51-53.

14. Χρυσόστομος, *Ἐπιστολή σκα΄*, Κωνσταντῖω πρεσβυτέρω, ΕΠΕ 38, 392.

15. Χρυσόστομος, *Ἐπιστολή κη΄*, Βασιλείω πρεσβυτέρω, ΕΠΕ 38, 68. Βλ. ἐπίσης καί *Ἐπιστολή ρκγ΄*, Πρὸς τούς Φοινίκη πρεσβυτέρους καί μοναχούς, τούς κατηχοῦντας τούς Ἕλληνας.

16. Χρυσόστομος, *Ἐπιστολή ρκστ΄*, Ρουφίνω πρεσβυτέρω, ΕΠΕ 38, 242-4.

11. Χρυσόστομος, *Εἰς τήν Α΄ πρὸς Τιμόθεον ἐπιστολήν*, 14, ΕΠΕ 23, 352.
12. Χρυσόστομος, *Εἰς τήν Α΄ πρὸς Κορινθίους ἐπιστολήν* 25, ΕΠΕ 18α, 131.

κόττας τοῦ ἱεραποστολικοῦ ἔργου τῶν μοναχῶν, μέ τήν χρήση ομάδων ἱεραποστόλων, μέ τή διαρκή συμπαράσταση πού τούς παρεῖχε καί μέ τή μεθοδικότερη ὀργάνωση τοῦ ἱεραποστολικοῦ ἔργου»¹⁷.

Ὁ ἱερός Χρυσόστομος φαίνεται πώς πίστευε ὅτι τά μοναστήρια, ἐκτός τῶν ἄλλων, πρέπει νά λειτουργοῦν καί ὡς κέντρα προετοιμασίας γιά τούς ἔχοντες τήν κλήση καί τό χάρισμα διαδόσεως τῆς Ὁρθόδοξης μαρτυρίας.

Ἀσφαλῶς ὅσοι ἔχουν ἀσπασθεῖ τό ἀγγελικό πολίτευμα δέν εἶναι ὅλοι κατάλληλοι νά ἐξέλθουν ἀπό τήν μάδρα τῆς ἀσκητικῆς τους παλαιστρας καί νά ἀναλάβουν τό διακόνημα τοῦ εὐαγγελισμοῦ τῶν ἀνθρώπων ἐκτός αὐτῆς. Αὐτό εἶναι ἀπολύτως κατανοητό καί θεμιτό. Ὅλοι ὁμως μποροῦν, κατ' ἀρχάς νά ὑπηρετήσουν στόν εὐαγγελισμό τῶν ἀνθρώπων ἐκ τῶν μετόπισθεν μέ τήν ἀδιάλειπτη προσευχή τους ὑπέρ τῶν ἀγωνιζομένων στήν πρώτη γραμμή, καί τό χριστομίμητο παράδειγμά τους.

Τό θέμα τῆς προετοιμασίας τῶν ὑπό τῆς Ἐκκλησίας κληθέντων στήν διακονία τοῦ εὐαγγελίου στά ἔθνη εἶναι μεγίστης σημασίας. Ὅπως π.χ. ἕνας στρατιώτης, ἐκτός ἀπό τήν βασική ἐκπαίδευση, χρειάζεται ἀπαραιτήτως καί εἰδική ἐκπαίδευση γιά νά καταστεῖ ἱκανός νά ἀνταποκριθεῖ στίς ὑποχρεώσεις μιᾶς εἰδικῆς ἀποστολῆς, τό ἴδιο, καί ἀκόμη περισσότερο, ἰσχύει γιά τόν ἐπιστρατευμένο ὑπό τῆς Ἐκκλησίας ἐργάτη τοῦ εὐαγγελίου. Ἐάν παρ' ἐλπίδα βρεθεῖ ἀπαίδευτος καί ἀπροετοίμαστος στόν χῶρο τῆς διακονίας του χωρίς πνευματικά ὄπλα, πού «ἔχουν τήν δύναμη ἀπό τόν Θεό νά γκρεμίζουν ὄχυρά· νά ἀνατρέπουν ψεύτικους ἰσχυρισμούς καί καθετί πού ὀρθώνεται μέ ἀλαζονεῖα ἐναντίον τῆς γνώσεως τοῦ Θεοῦ· νά αἰχμαλωτίζουν κάθε σκέψη καί νά τήν κάνουν νά ὑπακούει στόν Χριστό (βλ. Β' Κορ. 10, 4-5), τότε ἡ ἀποτυχία τῆς διακονίας του θά εἶναι δεδομένη. Ὡς καταλληλότερος ἐκπαιδευτικός τόπος καί τρόπος εἶναι τό κοινόβιο. Ὁρθόδοξα μοναστήρια, πού στήν καρδιά τῶν μοναζόντων καί μοναζουσῶν θά καίει ἄσβεστη ἡ φλόγα τῆς προ-

17. Εἰς Βουλγαράκη-Πισίνα, «Μοναχισμός καί Ἱεραποστολή», ὁ.π., 58.

σφορᾶς ὑπέρ τῶν ἀδελφῶν, θά μποροῦσαν νά λειτουργοῦν καί ὡς ἐκπαιδευτήρια γιά τούς ὑποψηφίους διακόνους τῆς Ἐκκλησίας εἰς τά ἔθνη. Γιατί εἶναι βέβαιο πώς ἡ ἐξοικείωση μέ τήν ἄσκηση καί τήν λειτουργική ζωή ἀφ' ἑνός καί ἡ θεολογική κατάρτιση τῶν ὑποψηφίων διακόνων τοῦ εὐαγγελίου ἀφ' ἑτέρου, μποροῦν νά ἐπιτευχθοῦν καλύτερα μέσα στήν ἀτμόσφαιρα ἑνός σωστοῦ μοναχικοῦ κοινοβίου ἀπ' ὅ,τι ἑνός ἀκαδημαϊκοῦ σπουδαστηρίου. Αὐτό πού ἴσως ἀκούγεται σήμερα περίεργο ἢ ἀνεδαφικό ἔχει τό προηγούμενο του στήν Ὁρθόδοξη παράδοσή μας. Ὁ ἱερός Χρυσόστομος π.χ. γιά τήν στελέχωση τοῦ ἱεραποστολικοῦ ἔργου πρὸς τούς Γότθους, οἱ ὅποιοι ζοῦσαν νομαδικά πέρα ἀπό τόν Δούναβη, ἴδρυσε στόν ἀγρό τοῦ Προμώτου¹⁸ ἕνα μοναστήρι. Στό μοναστήρι αὐτό μόναζαν Γότθοι¹⁹, οἱ ὅποιοι παράλληλα μέ τήν μοναχική τους ἄσκηση ἐκπαιδεύονταν καί γιά τήν ἱεραποστολή.

Ἐπίσης σέ Ὁρθόδοξα μοναστήρια θά μποροῦσαν νά φιλοξενοῦνται κατηχούμενοι καί νεοφώτιστοι, πού ἐπιθυμοῦν νά βιώσουν τήν Ὁρθόδοξη παράδοση γιά νά ἐπιστρέψουν στήν χώρα τους μέ περισσότερες ἐμπειρίες ἀπό τήν ἀσκητική καί λειτουργική ζωή τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας.

Στό σημεῖο αὐτό θεωροῦμε ἀπαραίτητο νά θίξουμε καί μιᾶ ἄλλη πολύ σημαντική πλευρά, πού ἄπτεται τῆς προσφορᾶς τοῦ μοναχισμοῦ στό ἀποστολικό γίνεσθαι. Καί αὐτό εἶναι ἡ καλλιέργεια τοῦ γηγενοῦς μοναχισμοῦ. Ἡ δημιουργία καί σωστή λειτουργία μοναστικῶν κοινοτήτων στίς τοπικές νεόφυτες Ἐκκλησίες, γιά τήν πνευματική καλλιέργεια τῶν νεοφωτίστων ἰθαγενῶν, ἀλλά καί γιά τήν βοήθεια τῶν ἀποστολικῶν κλιμακίων εἶναι μεγίστης σημασίας. Γιά τήν ἀνάπτυξη, ὁμως, τοῦ μο-

18. Βλ. Χρυσόστομου, *Ἐπιστολή σζ'*, *Τοῖς μονάζουσι Γότθοις τοῖς ἐν τοῖς Προμώτου*, PG 52, 726. Βλ. ἐπίσης τοῦ ἰδίου, *Πρὸς Ὀλυμπίδα, Ἐπιστολή ιδ'*, PG 52, 618.

19. Οἱ μοναχοὶ αὐτοί, οἱ ὅποιοι εἶχαν ἐγκατασταθῆ στήν Κωνσταντινούπολη, ἦσαν ὡς ἐπὶ τό πλεῖστον πρώην ἀρειανοί. Ὁ Χρυσόστομος ἐργάσθηκε μέ πολλή ζήλο γιά τήν ἔνταξή τους στήν Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία. Τούς εἶχε παραχωρήσει ἕνα ναό μέσα στήν Κωνσταντινούπολη, μέ «ὁμογλώσσους» κληρικούς ὥστε νά ἔχουν τήν λατρεία καί τό κήρυγμα στήν γλῶσσα τους. Βλ. Θεοδωρήτου Κύρου, *Ἐκκλησιαστική Ἱστορία*, 5, 29, PG 82, 1257.

ναχικοῦ βίου θά πρέπει νά μεταφυτευτοῦν μοναχοί καί μοναχές ἀπό μοναστικές ἀδελφότητες Ὁρθόδοξων χωρῶν μέ παράδοση αἰῶνων στόν Ὁρθόδοξο μοναχισμό. Διαφορετικά, ὅσοι ἐκ τῶν γηγενῶν ποθοῦν νά ἀγωνισθοῦν στό σκάμμα τῆς μοναχικῆς ζωῆς, δέν θά εἶναι σέ θέση νά ξεκινήσουν μόνοι τους χωρίς ἕναν ἔμπειρο «ἀλήπτη». Ὅταν, μέ τήν πάροδο τοῦ χρόνου, οἱ γηγενεῖς μοναχοί θά εἶναι σέ θέση νά συνεχίσουν τήν μοναχική τους πορεία, τότε δέν θά χρειάζεται ἡ ἔξωθεν βοήθεια.

Στήν ἱστορία τοῦ Μοναχισμοῦ ἔχουμε, ὡς γνωστόν, πάμπολλες μετακινήσεις μοναχῶν καί μοναζουσῶν ἀπό κῶρες σέ κῶρες γιά τήν μεταλαμπάδευση τοῦ μοναχικοῦ ἰδεώδους. Ἡ ἀποταγή καί ἡ ξενιτεία, οἱ δύο αὐτές μοναχικές ἀρετές, μακάρι νά ἔδιναν σέ μερικούς καί σήμερα τήν ὦθηση γιά τήν ἡρωική «ἔξοδο» ἐκ τῆς συγγενείας, τῆς πατρίδος καί τῆς μονῆς τῆς μετανοίας τους, γιά περαιτέρω ἐπέκταση τοῦ εὐαγγελισμοῦ καί ἄλλων λαῶν πρὸς δόξαν Θεοῦ. Ἡ προσκόληση σέ πρόσωπα οἰκογενειακά ἢ πνευματικά, ἢ φιλοκαλική ἐξάρτηση ἀπό τό ὠραῖο καθολικό, τήν βυζαντινή χωρῶν, τίς καμπάνες καί τά σήμαντρα τῆς μονῆς, ἀλλά καί ἀπό παρόμοιες συναισθηματικές καταστάσεις, δέν συνάδουν πρὸς τό γνήσιο θυσιαστικό μοναχικό πνεῦμα. Ὅταν βλέπει κανεῖς τήν ἀποστολή ἑκατοντάδων ἢ καί χιλιάδων, πολλές φορές, ἑτεροδόξων μοναχῶν σέ ὅλες τίς κῶρες τοῦ κόσμου γιά νά συνδράμουν στό ἀποστολικό ἔργο τῆς Ἐκκλησίας τους, ἀπογοπεύεται ἀπό τήν δυσκινησία καί τήν ἀδιαφορία τῶν Ὁρθόδοξων. Εἶναι ἄραγε τόσο δύσκολο, ἀντί νά ἀσκεῖται ὁ μοναχός ἢ ἡ μοναχή σέ ἕνα βουνό τῆς πατρίδας του/της νά συνεχίσει τήν ἀσκησὴ του/της σέ ἕνα ἐξ ἴσου ὁμορφο βουνό μιᾶς ἄλλης κῶρας;

Οἱ μοναχοί ἢ οἱ μοναχές, καί ἰδιαίτερος ὁ γέροντας ἢ ἡ γερόντισσα πού θά μεταβοῦν ἀπό μιᾶ ἐκκλησιαστική δικαιοδοσία γιά νά διακονήσουν μέ τήν ζωή καί τόν λόγο τους σέ μιᾶ νεόφυτη Ἐκκλησία, θά πρέπει νά ἔχουν «νοῦν Χριστοῦ» (Α΄ Κορ. 2, 16), ὥστε νά ἐφαρμόσουν μέ διάκριση καί λεπτότητα τήν βασική ἀποστολική ἀρχή τῆς «προ-

σαρμογῆς» (= σάρκωσης). Γιά νά μὴν ἐπιχειρήσουν, μ' ἄλλα λόγια, νά μεταφέρουν μέχρι λεπτομερείας αὐτά πού ἔμαθαν καί ἔκαναν στήν μονή τῆς μετανοίας τους, ἀλλά νά προσαρμόσουν τήν μοναχική θεωρία στήν πράξη, λαμβάνοντας πολὺ σοβαρὰ ὑπόψη τήν διαφορετικότητα τῆς ἰδιοσυγκρασίας καί ἰδιοπροσωπίας τῶν γηγενῶν καί τῶν κλιματολογικῶν καί πολιτιστικῶν ἰδιαιτεροτήτων τοῦ νέου τόπου ἐγκαταβίωσής τους. Ἡ λαϊκὴ ρῆση: «κάνε ὄχι ὅπως ἤξερες, ἀλλά ὅπως βρῆκες», ἔχει ἐν προκειμένῳ πλήρως τήν ἐφαρμογή της. Μόνο μέ τόν κενωτικό αὐτό τρόπο θά ριζώσει καί θά θεμελιωθεῖ ἕνας τοπικός Ὁρθόδοξος μοναχισμός, πού θά ἔχει σοβαρές προοπτικές γιά τό μέλλον τῆς τοπικῆς Ἐκκλησίας.

Στήν ἐποχή μας τό αὐτονόητο τῆς ἀλληλοπεριχωρήσεως μοναχισμοῦ καί εὐαγγελισμοῦ τῶν ἀνθρώπων δέν εἶναι, δυστυχῶς, τόσο αὐτονόητο. Πολλοὶ ἐξακολουθοῦν νά πιστεύουν ὅτι πρόκειται γιά δύο ἀντίθετα ρεύματα καί ὄχι γιά δύο παραπλήσιους μεγάλους ποταμούς πού, διατηρώντας τήν ἰδιοπροσωπία τους, ἀρδεύουν καί ζωογονοῦν τόν ἀγρὸ τῆς Ἐκκλησίας καί ἔχουν τήν ἴδια ἐσατολογικὴ στοχοθεσία: τό λιμάνι τῆς Βασιλείας τοῦ Θεοῦ. Ἀσφαλῶς, «Στόν συνδυασμὸ μοναχισμοῦ καί ἀποστολικῆς δραστηριότητος δέν ἦσαν ὅλοι οἱ ἐρημίτες σύμφωνοι καί θά ἦταν λάθος, θέλοντας νά διορθώσουμε τὴ μονομέρεια τῆς πλήρους ἀντιθέσεως πού ἔχει κατὰ καιροὺς ὑποστηριχθεῖ, νά υπερτονίσουμε τὴ σύνθεση τῶν δύο στοιχείων. Ἐντούτοις εἶναι ἐνδιαφέρον ὅτι, ἀκόμη καί ὅταν ὑπῆρχε διαφορά ἀντιλήψεων, ἐμφανίζεται συνεργασία τῶν μοναχῶν ἵνα ὁ λόγος τοῦ Κυρίου τρέχη καί δοξάζηται» (Β΄ Θεσ. 3, 1)»²⁰.

Παρά τίς ἐξαιρέσεις, λοιπόν, ἡ παράδοση τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας διδάσκει ὅτι ἡ ἀντίθεση, τάχα, μεταξύ μοναχισμοῦ καί ἱεραποστολῆς εἶναι εἰκονική, τόσο σέ θεωρητικὸ ὅσο καί σέ πρακτικὸ ἐπί-

20. Βλ. Ἀναστασίου Γιαννουλάτου (νῦν Ἀρχιεπισκόπου Τιράνων), «Μοναχοὶ καί Ἱεραποστολή κατὰ τόν 4ο αἰῶνα», ὁ.π., 74.

πεδο²¹. Όπως αναφέρει ο αρχιεπίσκοπος Τιράνων Άναστάσιος, «... ή κατά καιρούς κυκλοφορούσα ιδέα, ότι μοναχισμός και ήραποστολή είναι τάχα συνδυασμός τής δυτικής χριστιανωσύνης, μόνον ως άγνοια τής Ιστορίας ήμπορεί νά χαρακτηρισθῆ». Καί σέ άλλο σημείο ο Μακαριώτατος περιγράφει ως εξής τήν αποστολική δράση τών μοναχών: «Οί άσκητές γίνονται φορεῖς τοῦ εὐαγγελικοῦ μηνύματος, τόσο στή γενετήρια τοῦ μοναχισμοῦ Αἴγυπτο, ὅσο καί στή Συρία, Μεσοποταμία καί Παλαιστίνη, κάτω ἀπό τίς πύο διαφορετικές συνθήκες ζωῆς... Ἡ ἀγιότητα τών μοναχών συνετέλεσε στό νά προσέλθουν στήν Ἐκκλησία πολλοί, ἥδη κατά τήν ἐποχή τοῦ Μ. Κωνσταντίνου καί τών διαδόχων του»²².

Ὁ ἱερός Χρυσόστομος δέν πιστεύει, ἐπ' οὐδενί λόγῳ, στό ψευτοδίλημμα ἡ μοναχισμός ἡ ήραποστολή, ἀλλά στό συνθετικό σχῆμα καί μοναχισμός καί ήραποστολή. Μεταξύ τών δύο αὐτῶν ἐκκλησιαστικῶν θεσμῶν ὑπάρχουν σχέσεις ἀλληλοπεριχωρήσεως, συνεργασίας καί ἀλληλοβοηθείας. Καί ἡ διαχρονική ἐμπειρία βεβαιώνει ὅτι δέν ἔμπορεί νά γίνει κάποιος καλός ήραπόστολος, ἐάν δέν εἶναι πρῶτα καλός μοναχός. Αὐτό μᾶς διδάσκουν ὅλοι οἱ μεγάλοι Πατέρες, πού πρῶτα ἀσκήθηκαν μέ τήν εὐαγγελική ἀσκηση τοῦ Χριστοῦ καί μετά ἔδρασαν στήν κοινωνία.

Αὐτό ἀσφαλῶς ἰσχύει καί γιά τούς ἐγγάμους, πού δέν ἐξαιροῦνται ἀπό τό ἔργο διαδόσεως τής Ὁρθόδοξης μαρτυρίας. Ἐνας ἔγγαμος πού ἀποφασίζει νά ἐργαστεῖ μέ τήν οἰκογένειά του στόν Ἀμπελῶνα τοῦ Κυρίου γιά τήν σωτηρία τών συνανθρώπων του δέν ἔμπορεί νά εὐδοκιμήσει ἐάν δέν διαθέτει τίς μοναχικές ἀρετές τής ἀσκήσεως, τής ἀποταγῆς, τής κακοπάθειας, τής ἀφιλοχρηματίας καί τής ὑπακοῆς στόν προεστῶτα τοῦ ἀποστολικοῦ κλιμακίου, κατά μίμηση Χριστοῦ, ὁ Ὅποιος ἔγινε «ὑπήκοος μέχρι θανάτου, θανάτου δέ σταυροῦ». (Φιλ. 2, 7). Ἀγάπη μέχρι θυσίας καί ἐκουσίῳ μαρτυρίου «ὑπέρ τῶν προβάτων» (Ιω. 10, 11) εἶναι

21. Πρβλ. Ἀναστασίῳ Γιαννουλάτου (νῦν Ἀρχιεπισκόπου Τιράνων), «Βυζάντιον: ἔργον εὐαγγελισμοῦ», ΘΗΕ 4, 21-22.

22. Ἀναστασίῳ Γιαννουλάτου (νῦν Ἀρχιεπισκόπου Τιράνων), «Μοναχοί καί ήραποστολή κατά τόν 4ο αἰῶνα», ὁ.π., 57-58.

ἡ μόνη θεοδίδακτη ὁδός τής Ὁρθόδοξης μαρτυρίας.

Εἶναι πολύ χρήσιμο νά θυμώμαστε ὅτι τήν θέση τῶν μαρτύρων τής πίστες μετά τούς διωγμούς πῆραν οἱ καλούμενοι «μάρτυρες τής συνειδήσεως», πού συνέχισαν τόν μεγάλο ἀγῶνα γιά τήν διάδοση τής χριστιανικῆς μαρτυρίας. «Αὐτοί ἦσαν οἱ μοναχοί, οἱ ἀληθινοί διάδοχοι τῶν μαρτύρων, πού μέ τήν καθημερινή τους πάλη μέ τόν ἀντικείμενο, «σῶμα πρὸς σῶμα», ἔφερναν τό τροπαιοφόρο λάβαρο τοῦσταυροῦ σέ νέες ψυχές καί νέους κόσμους. Ἡ ζωή τους, πού ἦταν ἕνα νέο μαρτύριο γιά τήν ἴδια κι ἀπαράλλακτη πάντα μαρτυρία, δέν ἔμπορούσε νά μὴν ἀνταποκριθεῖ, μέ τόν ἴδιο ζῆλο τῶν παλαιῶν μαρτύρων, στήν πραγματοποίηση τής πρώτης ἐντολῆς τοῦ Κυρίου μας μετά τήν Ἀνάσταση.

«Πράγματι, οἱ παλιοί μοναχοί, κι ὅταν ἀκόμη δέν πορευόνταν σέ ξένες περιοχές πού δέν εἶχε κηρυχτεῖ ὁ Χριστός, κι ὅταν ἀκόμη ἡ σκληρή καί μαρτυρική ἀσκήσή τους τούς καλοῦσε ν' ἀποσύρονται στήν ἔρημο ἡ νά κλείνονται σέ σκῆπτες ἡ ν' ἀνεβαίνουν σέ στύλους, ποτέ δέν ξεχνοῦσαν τήν ἀνάγκη νά μεταδώσουν τή σωτηρία στούς ἄλλους. Συνείδισή τους ἦταν, ὅτι ἡδική τους προσωπική σωτηρία, γιά τήν ὁποία τόσο μοχθοῦσαν, δέν ἔμπορούσε νά γίνει πραγματικότητα, ἂν δέν περνοῦσε ἀπό τόν πλησίον»²³.

Θεωροῦμε σκόπιμο, τέλος, νά προσθέσουμε ὅτι ἡ σύνθεση μοναχικῆς ἀσκήσεως καί ἀποστολικῆς δράσεως προφυλάσσει τό ἔργο τής Ὁρθόδοξης μαρτυρίας ἀπό μιά στεῖρα καί χωρίς πνευματικό ὑπόβαθρο κοινωνική δραστηριότητα, μ' ἄλλα λόγια, ἀπό ἕναν ἀπνευμάτιστο «ἀκτιβισμό», πού ἔχει ἐνδοκοσμικές προδιαγραφές καί προοπτικές.

Ὁ μοναχισμός καί ἡ ἀποστολή τής Ἐκκλησίας στόν κόσμο, μέ θεμέλιο τήν ἀγάπη πρὸς τόν Χριστό καί τήν Ἐκκλησία Του, εἶναι οἱ δύο κεντρικοί πυλώνες τής Ἐκκλησίας, πού ὅταν βρίσκονται σέ ἀνηση καί ἀλληλοπεριχώρηση τότε πραγματοποιεῖται ἡ δοξολογική ἐπέκταση τής βασιλείας τοῦ Θεοῦ «ὡς ἐν οὐρανῷ καί ἐπὶ τῆς γῆς».

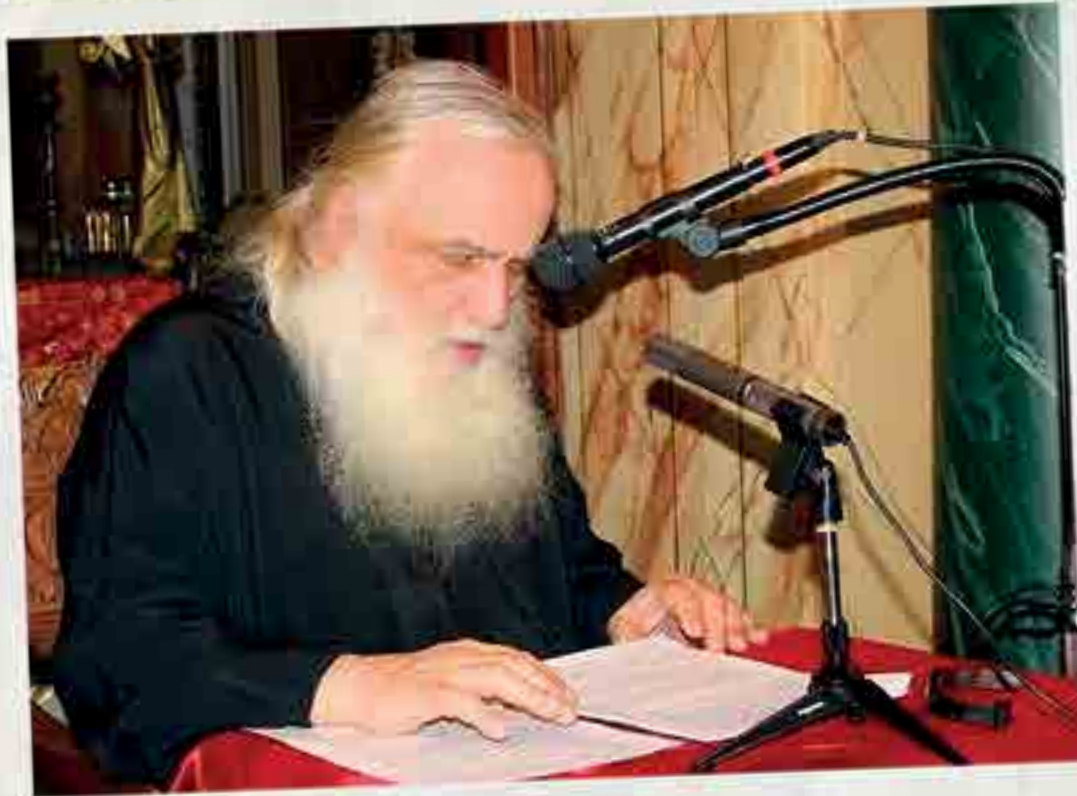
† Ὁ Κορέας Ἀμβρόσιος

23. Ἡλία Βουλγαράκη-Κωστῆ Κυριακίδη, *Νερό ἀπό τήν Ἐρημο*: ὁ.π., σελ. 11.

ω: Κωνσταντῖνος Στρατηγόπουλος (†):

«Ἀπό τήν δράση στό μυστήριό τοῦ Ἑσυχασμοῦ»

Στίς 10 Σεπτεμβρίου τοῦ ἔτους 2018, πρό τριετίας, ἐκοιμήθη ἐν Κυρίῳ ἕνας καλός Πρεσβύτερος τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ, ὁ π. Κωνσταντῖνος Στρατηγόπουλος.

Ἦταν ὄντως ἕνας εὐλογημένος Κληρικός μέ ὁμολογία πίστεως, μέ ἔντονη ποιμαντική διακονία, ὀρθόδοξο ἐκκλησιαστικό φρόνημα, ἕνα

πραγματικό πρότυπο Κληρικοῦ, ἰδίως γιά τίς δύσκολες ἡμέρες πού περνᾶμε.

Διακατεχόταν ἀπό φλογερή ἀγάπη γιά τόν Θεό, τήν Ἐκκλησία καί τόν ἄνθρωπο καί θυσιαζόταν καθημερινά, καιγόταν σάν λαμπάδα ἀναμμένη στήν ἐκκλησιαστική διακονία του. Ἦταν ἕνας Κληρικός πού πραγματικά θέλουμε, μέ καθαρότητα βίου, διά-

κριση καί σύνεση, πού απέφευγε τά άκρα καί καλλι-εργοῦσε τή μεσότητα.

Ὡς μνημόσυνο στόν καλό αὐτό Κληρικό δημοσιεύω ἕνα ἄρθρο μου πού ἀφορᾶ δικές του σκέψεις πού ἔκανε ἀπό τό κρεβάτι τοῦ πόνου του, οἱ ὁποῖες εἶναι πολύ διδακτικές καί ἐπίκαιρες ἰδίως γιά τίς ἡμέρες μας.

*

Ὁ τίτλος τοῦ ἄρθρου αὐτοῦ «*ἀπό τήν δράση στό μυστήριο τοῦ Ἡσυχασμοῦ*» εἶναι ὑπότιτλος ἑνός μικροῦ πονήματος τοῦ π. Κωνσταντίνου Στρατηγοπούλου μέ τίτλο «*Πόνου πονήματα*» καί ἐπί πλέον φέρει τόν προσδιορισμό «*βιωματική ἀφήγηση*», πού μοῦ τό ἔδωσε ἡ ἀγαπητή Πρεσβυτέρα του Παρασκευή.

Αὐτή ἡ βιωματική ἀφήγηση ἀναφέρεται στήν περίοδο τῆς ἀσθενείας του, ἀπό 29 Μαρτίου 2015 ἕως 11 Νοεμβρίου 2015.

Μέ ἐνθουσίασε αὐτό τό μικρό πόνημα καί θά ἤθελα νά τό παρουσιάσω μέ αὐτό τό μικρό κείμενό μου.

Εἶναι γνωστός σέ ὅλους μας ὁ π. Κωνσταντίνος Στρατηγόπουλος, πού γεννήθηκε στήν Κωνσταντινούπολη στίς 9 Ὀκτωβρίου 1946, ἦλθε στήν Ἀθήνα, σπούδασε στό Οἰκονομικό Πανεπιστήμιο Ἀθηνῶν, συνέχισε τίς σπουδές του στήν Ἱατρική Σχολή καί τήν Θεολογική Σχολή Ἀθηνῶν. Παρνηκολούθησε μαθήματα, μέ ὑποτροφία, στό Πανεπιστήμιο τῆς Χαϊδελβέργης. Ἐργάσθηκε γιά χρόνια στήν Ἀποστολική Διακονία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος σέ σημαντικούς τομεῖς. Χειροτονήθηκε Διάκονος καί Πρεσβύτερος καί ὑπηρετήσε στήν Ἱερά Μητρόπολη Νέας Σμύρνης καί στή συνέχεια στήν Ἱερά Μητρόπολη Γλυφάδας, ὅπου καί ἐργάσθηκε ποιμαντικά. Κοιμήθηκε στίς 10 Σεπτεμβρίου τοῦ 2018. Σέ ὅλη τήν διακονία του στήν Ἐκκλησία τόν βοήθησε σημαντικά ἡ Πρεσβυτέρα του Παρασκευή Σολδάτου.

Εἶναι θαυμαστό τό πῶς συνέδεε στενά τήν ἀγάπη του στήν Κωνσταντινούπολη καί τό Οἰκουμενικό Πατριαρχεῖο, μέ τίς ἐπισκέψεις του γιά πνευματικό ἀνεφοδιασμό στό Ἅγιον Ὄρος, ἰδίως στόν ἀγιογραφικό οἶκο τῶν Παχωμαίων στίς Καρυές καί τόν Γέροντά του π. Ἀκάκιο, ὅπου ἔμενε σέ ἕνα δωμάτιο «*μιά μικρή τρύπα... πού μόλις χωροῦσε ἕνα ἄνθρωπος*», μέ τήν δράση του στήν Ἀποστολική Διακονία τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας μας καί τήν Ἑνορία του, μέ ὑπακοή καί

ἀγάπη στούς Ἐπισκόπους, ζώντας τήν ἑγγαμνη ζωή. Πρόκειται γιά ἕναν ἀξιοθαύμαστο συνδυασμό, χωρίς αὐτονομίες, ὑπερτιμήσεις καί ὑπερβολές.

Σάν πνευματική μέλισσα ἔπαιρνε τά καλά στοιχεῖα ἀπό ὅλα τά πεδία τῆς ἐκκλησιαστικῆς ζωῆς καί τά συνδύαζε ἀρμονικά, δηλαδή συνδύαζε τήν ἡσυχία μέ τήν δράση, τόν μοναχισμό μέ τήν ἑγγαμνη ζωή, τήν ἀγάπη του πρὸς τόν Θεό μέ τήν ἀγάπη του πρὸς τοὺς ἀνθρώπους. Εἶχε «*τόν εὐσεβῆ λογισμό*» πού εἶναι «*τῶν μὲν ἀρετῶν ἡγεμών, τῶν δέ παθῶν ἀντοκράτορ*» (Δ΄ Μακ. α΄ 30), πού δέν ἄφηνε οὔτε τίς ἀρετές οὔτε τά πάθη νά ἐκφράζονται μονομερῶς καί μέ ἄκραιο τρόπο.

Στό μικρό αὐτό ἡμερολόγιο ὁ π. Κωνσταντίνος, κατά τήν διάρκεια τῆς ἀσθενείας του, περιγράφει μέ καταπληκτικό τρόπο, πῶς ἀπό τήν μεγάλη ποιμαντική δράση πού εἶχε, πέρασε μέσα «*στό μυστήριο τοῦ ἡσυχασμοῦ*».

Βέβαια, ἡ ποιμαντική στήν Ἐκκλησία καί μάλιστα στήν ἐνοριακή ζωή, τόν ἀνέδειξε πολύ, ἀφοῦ βοήθησε πολλοὺς ἀνθρώπους μέ τήν μυστηριακή καί ἀσκητική ζωή τῆς Ἐκκλησίας, νά αἰσθανθοῦν τήν Ἐκκλησία ὡς μιά μεγάλη μητρική ἀγκαλιά, ὡς φιλόστοργη μητέρα πού τρέφει τά παιδιά της. Αὐτό τό κάνει, ὅπως λέγει ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς, «*μαστοῖς οἰκείοις, ὡς ὑπομάζια βρέφη μήτηρ φιλόστοργος*», δηλαδή μέ τοὺς δύο μαστούς της, πού εἶναι τό βάπτισμα - χρίσμα καί ἡ θεία Εὐχαριστία. Ὅμως μέ τήν ἀσθένειά του, βρῆκε ἀκόμη περισσότερο τήν ἐσωτερική - μυστική πλευρά τῆς Ἐκκλησίας, τήν ὁποία οἱ περισσότεροι ἀγνοοῦν.

Ἔτσι, καί ἡ πρώτη καί ἡ δευτέρα περίοδος, ἔχουν ἀφιερωθῆ στόν Θεό καί πέρασαν στήν αἰωνιότητα.

Τήν 29 Μαρτίου 2015, Ἐ΄ Κυριακή τῶν Νηστειῶν, ετοίμαζόταν νά λειτουργήσει, ἀφοῦ πῆρε «*καιρό*» καί μνημόνευσε τά ὀνόματα στήν προσκομιδή καί τότε, ὅπως γράφει ὁ ἴδιος, «*ἦρθε ξαφνικά ἡ ὥρα τοῦ πόνου. Ἦταν μιά ὥρα πόνου. Δέν ἔβλεπα τίποτα, δέν αἰσθανόμουν τίποτα, εἶχα χάσει τίς βασικές μου αἰσθήσεις. Νόμιζα ὅτι εἶχα πεθάνει. Νόμιζα πῶς δέν ἀνήκω πιά σ' αὐτόν τόν κόσμο*».

Ἔτσι, εἰσῆλθε στήν «*μεγάλῃ νύχτα*», σάν νά βισκόταν στό σκοτάδι. Γράφει: «*Δέν ὑπῆρχα πιά γι' αὐτόν τόν κόσμο καί γιά τά δρώμενα τοῦ κόσμου αὐτοῦ, ἀφοῦ δέν μετεῖχα στήν καθημερινότητα ἐκτός ἀπό τά ἀναγκαῖα*».

«Ἡ “νύκτα” ἦταν μεγάλη, πολύ μεγάλη, Φῶς δέν φαινόταν. Τό σῶμα δέν εἶχε δυνάμεις γιά νά ἐκτελέσει στοιχειώδεις λειτουργίες. Οἱ σωματικές μετακινήσεις γίνονταν μέ τή μορφή δεματικῆς μεταφορᾶς. Τό μόνο πού ἔβλεπα ἐπί ἀτέλειωτες ὥρες ἦταν ἡ ἄσπρη ὀροφή τοῦ θεραπευτηρίου στό ὁποῖο βρισκόμασταν. Κι ἀπό ὃ,τι φαίνεται δέν ὑπῆρχε ἴχνος ἐντολῆς πού νᾶρχεται ἀπό τόν ἐγκέφαλο».

Κάποια στιγμή ὁ ἐγκέφαλος ἔδωσε ἐντολή νά σταθῆ ὄρθιος. Οἱ γιατροί εἶχαν πῆ, ὅτι αὐτό θά γινόταν ὅταν μέ κατάλληλη θεραπεία θά «προκληθοῦν νέες νευροσυνάψεις στόν ἐγκέφαλο».

Γράφει ὅτι κάποια στιγμή, «λέγοντας μέσα μου ἀπλῶς τήν εὐχή, στάθηκα ὄρθιος. Οἱ εἰδικοί ἀπορήσαν. Εἶπαν πῶς αὐτό ἦταν μιά ἀρχή γιά τήν ἀπώτερη ἀποθεραπεία». Ὁ ἴδιος διερωτᾶται: «Ἦταν ἄραγε αὐτό πού λέει ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς: “Ἡ λειτουργία τῆς νοερᾶς ἐνέργειας καί νοερᾶς οὐσίας;”».

Αὐτό δείχνει καθαρά τόν λόγο τοῦ ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Δαμασκνοῦ, πού καί ἄλλοι Πατέρες τονίζουν, ὅτι ἡ ψυχή τοῦ ἀνθρώπου ἔχει νοερά καί λογική ἐνέργεια, ἡ λογική ἐνέργεια χρησιμοποιεῖ ὡς ὄργανο τόν ἐγκέφαλο, ἐνῶ ἡ νοερά ἐνέργεια εἶναι ἀνεξάρτητη ἀπό τόν ἐγκέφαλο.

Ὁ ἅγιος Γρηγόριος ὁ Παλαμᾶς γράφει ὅτι ὁ νοῦς «εἰκῶν ἐστὶ Θεοῦ καί Θεόν εἶδε» καί «νοῦ ὄργανον οὐδέν ἐστίν, ἀλλ’ αὐτοτελής οὐσία καί καθ’ ἑαυτήν οὕσα ἐνεργητική». Τό νόημα εἶναι σαφέστατο, ὅτι ὁ νοῦς εἶναι εἰκόνα τοῦ Θεοῦ καί δι’ αὐτοῦ ὁ ἄνθρωπος γνωρίζει τόν Θεό, εἶναι αὐτοτελής οὐσία καί ἐνεργεῖ ἀπό μόνος του, χωρίς νά ἔχει κάποιο ὄργανο τοῦ σώματος γιά νά ἐκφρασθῆ.

Ἄλλωστε, σέ αὐτό στηρίζεται ὅλη ἡ θεολογία τοῦ προπατορικοῦ ἁμαρτήματος, περί σκοτασμοῦ τοῦ νοῦ καί ὑποδούλωσής του στήν λογική, τά πάθη καί τό περιβάλλον.

Ἔτσι, αὐτή τήν περίοδο ὁ π. Κωνσταντῖνος κατάλαβε στήν πράξη ὅτι ἄλλο εἶναι ἡ λογική ἐνέργεια στόν ἐγκέφαλο καί ἄλλο εἶναι ἡ νοερά ἐνέργεια πού λειτουργεῖ ἀνεξάρτητα ἀπό τήν λογική ἐνέργεια. Ὁ ἴδιος μέ τή διαδοχική ἀνάκτηση τοῦ ἐγκεφάλου μέ τίς λογικές λειτουργίες, ἄρχισε νά συνειδητοποιῆ περισσότερο τήν μεγάλη εὐλογία τοῦ ἡσυχασμοῦ, τόν ὁποῖον ἡσυχασμό εἶχε γνωρίσει προηγουμένως καί τόν ζοῦσε σέ συνδυασμό μέ τήν ποιμαντική του δράση.

Ἦδη μέσα σέ αὐτήν τήν «βιωματική ἀφήγηση» φαίνεται ὅτι εἶχε καταλάβει αὐτό πού εἶχε σέ ἓνα μέτρο ζήσει κοντά στόν Γέροντά του, π. Ἀκάκιο τῆς Σκήτης τῶν Παχωμαίων στίς Καρυές τοῦ Ἁγίου Ὁρους, ἀφοῦ ὁ «οἶκος τῶν Παχωμαίων ἀκολουθοῦσε πλήρως τήν ἡσυχαστική πρακτική τοῦ ἁγίου Νικοδήμου τοῦ Ἀγιορείτου μέ καθημερινές θεῖες Λειτουργίες καί συνεχεῖς ἀσκήσεις στήν νοερά προσευχή».

Ὁ ἴδιος θυμᾶται ὅτι ὁ πατήρ Ἀκάκιος τοῦ εἶπε: «Οἱ ἀσκητές ὅλοι ἔχουν ἡσυχία καί διακόνημα. Προσεύχονται καί δουλεύουν». Καί σέ σχετική ἐρώτηση ποῖο εἶναι τό διακόνημά του, ὅπου νά κάνη προσευχή, ἀφοῦ ἦταν ὑπάλληλος στήν Ἱερά Σύνοδο, ἐκεῖνος τοῦ ἀπάντησε: «Νά τά πλέκεις σιά γραφεῖα τῆς Ἱερᾶς Συνόδου, ἀφοῦ σέ “μπλέξανε” μέ γραφειοκρατίες, νά “πλέκεις” καί τήν εὐχή. Κάθε ἔγγραφο πού ἐτοιμάζεις, ἀφοῦ αὐτό γίνεται γιά καλό σκοπό, εἶναι μιά εὐχή γιά τόν κόσμο». Καί γράφει ὁ π. Κωνσταντῖνος: «καί ἔτσι ἔμαθα πῶς ἡ γραφειοκρατία μπορεῖ νάχει εὐχή».

Αὐτό σημαίνει ὅτι κατά τήν διάρκεια τῆς ἀσθενείας του, τοῦ βγήκε ὅλο αὐτό τό περιεχόμενο πού εἶχε μέσα του, πού εἶχε μάθει στό Ἅγιον Ὄρος. Ὅταν ἡ λογική ἐνέργεια δέν εἶχε τό κατάλληλο ὄργανο νά ἐκφραστῆ (τόν ἐγκέφαλο) τότε ἐκδηλώθηκε ἡ νοερά ἐνέργειά του.

Πρὶν τήν ἔναρξη αὐτῆς τῆς «μεγάλης νύκτας» ἔκανε μεγάλη ποιμαντική δράση στήν Ἑνορία του καί ἄλλοῦ καί κάποια στιγμή ἀνακάλυψε μέσα στόν πόνο του τήν ἀξία τοῦ μυστηρίου τοῦ ἡσυχασμοῦ. Γράφει: «Κάθε μέρα ἤμουν σέ μιά ἀκραιφνή δράση. Καθημερινές Ἀκολουθίες, ὅπως θεῖα Λειτουργία, Ὁρες, Ἑσπερινός, Ἀπόδειπνο, Ἱερά Ἐξομολόγηση, Κατηχήσεις σέ παιδιά, σέ νέους, σέ ἐνήλικες, ἀλλοδαπούς καί ἡμεδαπούς, ὁμιλίες, διακονία στίς Ἐκκλησιαστικές Ὑπηρεσίες τῆς Ἱερᾶς Συνόδου κ.λπ., συνέθεταν τό πλαίσιο τῆς καθημερινῆς μου δράσεως. Εἶχε ἔρθει ἡ στιγμή νά καταλάβω τόν Ἅγιο Γρηγόριο τόν Παλαμᾶ πού λέει πῶς ὅλη ἡ δράση τοῦ κόσμου εἶναι προορισμένη νά καταλήξει νά γίνει Ἡσυχαστικό κίνημα. Τότε κατάλαβα πῶς γύρισε μιά μεγάλη καινούργια σελίδα στή ζωή μου. Εἶχα εἰσελθεῖ ἀπό τή δράση σ’ ἓναν ἀκούσιο ἡσυχασμό».

Ὅταν ἐπανῆλθαν οἱ αἰσθήσεις του, ἤθελε νά παρακολουθῆ τίς ἱερές Ἀκολουθίες ἀπό τό ραδιόφωνο, γιατί πάντοτε τίς ἀγαποῦσε. Γράφει: «Ζοῦσα καί τρε-

φόμουν πάντα από τις Άκολουθίες της Έκκλησίας μας. Τώρα προσπαθοῦσα νά ἀκούσω τίς Άκολουθίες από τό ἐκκλησιαστικό ραδιόφωνο, ἀλλά μέ κούραζαν πολύ. Εἶχαν λόγια πολλά, πολλά ρητορικά κηρύγματα, πολλά ἀργόσυρτα μουσικά μαθήματα, πολλές κραυγαλέες φωνές ἱεροψαλιῶν. Προτιμοῦσα πλέον τήν εὐχήν ἀπό τίς Άκολουθίες, τόν ἡσυχασμόν ἀπό τήν δρᾶσιν. Βυθίζομουν στήν εὐχήν».

Ἐχοντας αὐτήν τήν ἐμπειρία τῆς ἐνεργοποιημένης νοεράς ἐνεργείας μέ τήν ἐσωτερική προσευχή πού ξεκουράζει, ἐνῶ ἀκόμη καί οἱ Άκολουθίες κουράζουν, ἔγραψε στό ἡμερολόγιό του: «Καί τότε σκέφθηκα μήπως ὅλα τά ἄλλα ἦταν ἀπέραντες βατιολογίες. Κηρύγματα, πανηγυρικοί λόγοι καί πανηγυρικές Άκολουθίες, στίς ὁποῖες λαμβάνουν μέρος πολλοί Ἐπίσκοποι τῶν γειτονικῶν περιοχῶν».

Σέ αὐτήν τήν «μεγάλη νύχτα», τήν δύσκολη περίοδο τῆς ζωῆς του γνώρισε ιδιαίτερα τήν ἐνεργοποίηση τῆς νοεράς ἐνεργείας, τοῦ νοῦ, πού ὅλοι οἱ ἄνθρωποι ἔχουν, ἀλλά τίς περισσότερες φορές καταδυναστεύεται ἀπό τήν λογική, τίς αἰσθήσεις καί τό περιβάλλον. Γράφει: «Ἐκεῖ, μέσα στήν ἀπόγνωση τῆς αἰσθήσεως τοῦ ζωντανοῦ νεκροῦ, ἀναδύθηκε ἡ ἀνάγκη τῆς στροφῆς τοῦ νοῦ πρός τόν Θεόν. Τό μόνο πού ἔμενε ὡς κυρίαρχο γεγονός. Ἦταν σάν νά εἶχα ἀνακαλύψει τό ἀεικίνητο πού ἔφαχναν οἱ ἀρχαῖοι καί οἱ νέοι ἐπιστήμονες».

Τό «μυστικό τοῦ Ἠσυχασμοῦ» ἔχει δύο προϋποθέσεις: «α) ἡσυχία περιβάλλον καί β) ἡσυχία τοῦ νοῦ χωρίς πολλούς περισπασμούς». «Αὐτό ἦταν μία ἐμπειρία πρακτική, τήν ὁποῖαν δέν εἶχα τήν εὐκαιρία νά τήν ζήσω στόν κῶρο τῆς πολύβοης πόλης καί μέσα στό ταραχώδες περιβάλλον τῆς ἐνοριακῆς ἐμπειρίας».

Στό Νοσοκομεῖο, στίς ἡσυχες αὐτές ὥρες, ἀνακάλυψε τήν κίνηση τοῦ νοῦ, μέ τήν ὁποία γίνεται ἡ νοερά προσευχή. «Ἡ εὐχή λέγεται καί καρδιακή, γιατί ἔχει ρυθμό, ὅπως ἡ καρδιά. Χωρίς ρυθμό δέν λειτουργεῖ τίποτα στόν ἀνθρώπινο ὄργανισμό. Ἡ εὐχή ἔχει ρυθμό καί εἶναι μία πρόταση».

Μέσα ἀπό αὐτήν τήν προοπτική τῆς κινήσεως τοῦ νοῦ, κατάλαβε τί θά πῆ ἐνότητα μέ τόν Θεό καί τούς ἀνθρώπους, πού εἶναι ἀποτέλεσμα διαλόγου. «Γιά νά ὑπάρχει πραγματικός διάλογος πρέπει νάχουμε διάλογο μέ τόν Θεό. Αὐτό ἀκριβῶς εἶναι ἡ νηπτική καί

ἡσυχαστική μέθοδος... Ἄρα ἡ νηπτική μέθοδος εἶναι ὁ καλύτερος τρόπος γιά τήν ἐνότητα».

Γράφει: «Αὐτόν τόν τρόπο ἀνακάλυψα, πρακτικά, στό ἡσυχό δωμάτιο τῆς θεραπείας μου. Ἐπί ὥρες καί μέρες, τό μόνο πού μπορούσα νά δῶ ἦταν ἡ ὀροφή τοῦ δωματίου μου. Τό μόνο πού μοῦ ἔμενε ἦταν ἡ εὐχή. Οἱ πολῦωρες κοσμικές μου ἐνασχολήσεις δέν μοῦ εἶχαν δώσει εὐκαιρία νά στρέψω τόν νοῦ μου στήν νηπτική μέθοδο».

Συγχρόνως κατάλαβε ὅτι ἐκεῖ βρίσκεται καί ἡ πλάνη. Γράφει πολύ εὐστοχα: «Ὅλοι οἱ ἁμαρτωλοὶ καί πλανημένοι τοῦ κόσμου εἶχαν πλανημένο νοῦ. Ἀπό πλανημένους νόες προῆλθαν οἱ μεγάλες πλάνες». Ἀκριβῶς γι' αὐτό «ἡ θεολογία δέν θέλει γερά μυαλά, ἀλλά ἰσχυρές νηπτικές διάνοιες». Ἔτσι, ἀπαιτεῖται θεραπεία τῆς ψυχῆς. «Οἱ δύο πόλοι τῆς πνευματικῆς ζωῆς εἶναι ἡ κάθαρση ἀπό τά πάθη καί ἡ μετάνοια. Καί ὅποιος δέν τά λειτουργεῖ ἔχει διπολική διαταραχή. Καί πρέπει νά ἀρχίσει τά πρῶτα βήματα ἀπό τό μυστήριο τῆς σιωπῆς».

Ὁ νοῦς ἀσθενεῖ καί αὐτός πρέπει νά θεραπευθῆ. «Ὁ νοῦς σκοτίζεται ἀπό τήν ἁμαρτία. Γιά νά θεραπευτεῖ, χρειάζεται νά τόν ἀγγίξει ἡ Χάρις τοῦ Θεοῦ... Μόνον ἡ Χάρις τοῦ Θεοῦ, διά τῶν Ἀκτίστων Ἐνεργειῶν, τελεουργεῖ αὐτό τό μυστήριο. Ἄρα ἡ θεραπεία τῆς ψυχῆς τοῦ ἀνθρώπου, νοεράς οὐσίας τε καί ἐνεργείας γίνεται ἀπό τήν Χάρη τοῦ Θεοῦ διά τῶν Ἀκτίστων Ἐνεργειῶν. Δηλαδή ἡ ψυχή, θεραπεύεται μόνον ἔτσι, μέ βασικό ἐργαλεῖο τήν κάθαρση τοῦ νοῦ ἀπό τά πάθη καί τίς ἁμαρτίες καί μέ τήν εὐχήν τοῦ Χριστοῦ, πού εἶναι ἡ αἰχμή τοῦ δόρατος πάσης θεραπευτικῆς τῆς ψυχῆς... Γι' αὐτό καί πάντοτε ὑποστηρίζαμε καί ὑποστηρίζουμε πῶς μόνον ἡ Ἐκκλησία, μέ τήν νηπτική της θεωρία, μπορεῖ νά θεραπεύσει τήν ὁποιαδήποτε ἔκφραση καί ἐκδήλωση τῶν ψυχικῶν ἀσθενειῶν. Ἡ μέθοδος εἶναι νηπτική καί ὀχι φαρμακευτική».

Αὐτή ἡ θεραπεία τοῦ νοῦ εἶναι ἔργο ὄλων τῶν ἀνθρώπων, κληρικῶν καί λαϊκῶν, μοναχῶν καί ἐγγάμων. Ὅλοι ἔχουν τήν νοερά ἐνέργεια, τόν νοῦ, ὁ ὁποῖος στήν πτωτική κατάσταση δέν λειτουργεῖ καθόλου ἢ ὑπολειτουργεῖ. Γράφει: «Καί ὁ ἔγγαμος δέν παύει νά ζεῖ κατά τό μέτρο τῆς ὀρθοδόξου ἀσκήσεως ὡς μοναχός. Ὅλοι κρύβουμε μέσα μας ἕναν μοναχό. Εἴμαστε ἀσκητές. Μποροῦμε νά ζοῦμε ἀναμαρτήτως καί ἀπαθῶς μέ ἀγάπη, ταπείνωση καί ὑπακοή».

Ἄπό πληροφορίες πού ἔχω εἶναι ὅτι ὁ π. Κων-

σταντίνος από φοιτητής ακόμα αλλά και αργότερα, συνδεόταν με τον π. Ιωάννη Ρωμανίδα. Κοινό τους γνώρισμα ήταν η αγάπη στην Ρωμιοσύνη, αλλά και η πατερική θεολογία, όπως βιώνεται εμπειρικά και πατερικά στο "Άγιον" Όρος.

Προσωπικά άκουσα στο διαδίκτυο όμιλίες του, στις οποίες ανέπτυξε στα πνευματικά του παιδιά θέματα από τη διδασκαλία του π. Ιωάννου Ρωμανίδα για το νοῦ, τη νοερά προσευχή, την κάθαρση, τον φωτισμό και την θέωση, την θεραπεία της καρδιάς και του νοῦς. Μάλιστα παρατήρησα ότι μιλούσε με μεγάλο ένθουσιασμό τόσο για τον π. Ιωάννη Ρωμανίδα, όσο και για την θεολογία που εξέφραζε, πράγμα που είναι σπάνιο, και δείχνει την ποιότητα του εύλογημένου αυτού Κληρικού.

Πρέπει να παρατηρηθῆ ότι το μικρό αυτό πόνημα 100 περίπου σελίδων μικρού μεγέθους δέν εκφράζει ὅλο τὸ ἔργο τοῦ εύλογημένου και ευαισθητοποιημένου αὐτοῦ Κληρικοῦ τῆς Ἐκκλησίας μας, ἀλλά εἶναι ἕνας μικρὸς καθρέπτης μιᾶς μικρῆς πτυχῆς τῆς ζωῆς του.

Δέν εἶχα ιδιαίτερη ἐπικοινωνία μαζί του, μόνον γνωρίζω ἀπό ὅσα ἄκουγα κατά καιρούς ἀπό πνευματικά του παιδιά. Αὐτό σημαίνει ὅτι, ὅσοι τὸν γνώρισαν, ὀφείλουν νά καταγράψουν τίς ἀναμνήσεις τους, νά συλλέξουν ὅλα τὰ στοιχεῖα πού ἀφοροῦν τῆ βιογραφία του, τίς σπουδές του, τὴν ἐργασία του στήν Ἱερά Σύνοδο, στόν Ὄργανισμό τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας, στοὺς τομεῖς τίς Ἱεραποστολῆς και τῆς Κατήχησης, στήν ποιμαντική δραστηριότητα στήν Ἐνορία, τὸν ζῆλο μέ τὸν ὁποῖο ἐργάσθηκε στό Ραδιοφωνικό Σταθμό τῆς Ἐκκλησίας μας και σέ ἄλλους τομεῖς.

Ἔτσι θά καταγραφοῦν τὰ «πατήματά» του στήν ἱστορία τῆς Ἐκκλησίας, ὄχι γιατί τὰ ἀγνοεῖ ὁ Θεός, ἀλλά γιά νά παραδειγματιζόμαστε ὅλοι, γιά νά μάθουμε «πῶς (κάποιος) δεῖ ἐν οἴκῳ Θεοῦ ἀναστρέφεσθαι, ἥτις ἐστίν Ἐκκλησία Θεοῦ ζῶντος, στύλος και ἐδραῖωμα τῆς ἀληθείας» (Α΄ Τιμ. γ΄ 15).

Μέ τὸν τρόπο αὐτό θά μάθουμε πῶς ἕνας Ρωμπός Κωνσταντινουπόλιτης ἔζησε στήν διαμορφωθείσα ἀπό ξένα πρότυπα Ἀθήνα και ἐργάσθηκε «σιγανά και ταπεινά», παρουσιάζοντας τὸ ιδιαίτερο ἦθος τῆς Ρωμαϊκῆς παραδόσεως. Καί τελικά θά συναντήσουμε αὐτό τὸ δυναμικό Κωνσταντινουπολιτι-

κο και Μικρασιατικό ρεῦμα ζωῆς πού εἰσέρρευσε στό Ἑλληνικό Κράτος, τὸ ὁποῖο συγκροτήθηκε μέ τὰ δυτικά πρότυπα ζωῆς.

Ὁ π. Κωνσταντίνος Στρατηγόπουλος, ὁ χαρισματικός αὐτός ἄνθρωπος και Κληρικός, πού εἶχε ἕναν ἐσωτερικό μυστικό κόσμο, κάτω ἀπό τὴν ἐπιφανειακή πληθωρικότητά του και ἐκφραζόταν μέ ἕνα ἀγνό γέλιο και χαρούμενο πρόσωπο, μᾶς ἔδειξε ὅτι ὁ «ἄνθρωπος τοῦ Θεοῦ» εἶναι μυστήριο, ιδιαίτερα ὅμως ὅταν σέ αὐτόν συνδέεται τὸ μυστήριο τῆς θείας ἐνανθρωπήσεως μέ τὸ μυστήριο τῆς θεώσεως.

Ὁ Θεός ἐπέτρεψε μέ μία δοκιμασία νά περάσει ὀλοκληρωτικά «ἀπό τὴν δρᾶση στό μυστήριο τοῦ Ἡσυχασμοῦ», δηλαδή ἀπό τὴν κατά Χριστό δρᾶση στόν κατά Χριστό ἡσυχασμό. Ἔτσι, πρὸς τὸ τέλος τῆς ζωῆς του βγήκε ἀπό μέσα του αὐτό πού ἀναζητοῦσε στοὺς Γέροντες του, αὐτό πού ποθοῦσε στό βάθος τῆς καρδιάς του, αὐτό πού ζοῦσε ἐσωτερικά, δηλαδή τὸ μυστήριο τῆς νοερᾶς προσευχῆς, τὸ μυστήριο τοῦ ἡσυχασμοῦ, και ἔτσι πέρασε στό μυστήριο τοῦ μέλλοντος αἰῶνος, δηλαδή στήν νοερά γλώσσα, μέ τὴν ὁποία οἱ ἅγιοι μιλοῦν μέ τὸν Θεό, τοὺς ἁγίους και τοὺς ἀγγέλους.

Αἰωνία σου ἡ μνήμη, π. Κωνσταντίνε, πού ἔδειξες στά πνευματικά σου παιδιά τὴν ἀγάπη τοῦ Θεοῦ, ἀλλά και δίδαξες και ἀπό τὸ κρεβάτι τοῦ πόνου «τὸ μυστήριο τοῦ ἡσυχασμοῦ», πού εἶναι τὸ μυστήριο τοῦ μέλλοντος αἰῶνος και ἔτσι τοὺς ἄφησες μιὰ βαρεῖα πνευματική κληρονομία.

† Ὁ Ναυπάκτου και Ἁγίου Βλασίου Ἱερόθεος

Ίερασοστολικό Σεμιναριακό Πρόγραμμα

Τό 'Επιστημονικό - Πολιτιστικό - Φιλανθρωπικό Σωματείο φίλων τών Διαπολιτισμικών, Διαθρησκευτικών καί 'Ορθόδοξων Ίεραποστολικών Σπουδών (Οδός Ίπποκράτους 146, 114 72 Αθήνα, Τηλ. 210 810 8262 - Fax: 210 810 8261) καί σέ συναρασία μέ τή θεματική ένότητα Φιλοσοφίας τής Θρησκείας καί Ίεραποστολικής, τού Μεταπτυχιακού Προγράμματος Θρησκευολογίας τού Ε.Κ.Π.Α., στούς «Αθηναϊκούς Δωδεκάλογους 2021 - 2022», δι-οργανώνει σεμιναριακό πρόγραμμα.

Τό Πρόγραμμα άπευθύνεται σέ κάθε ενδιαφερόμενο καί οί συναντήσεις του θά πραγματοποιούνται Δευτέρα άπόγευμα, στίς 20.00, διαδικτυακά καί στή σελίδα: <https://uoa.webex.com/meet/evinoulg>. Προηγουμένως άπαιτείται δωρεάν έγγραφη μνημι-protoria.com. Συνιστάται στούς ενδιαφερόμενους νά κατεβάσουν τήν εφαρμογή webex στόν ύπολογιστή τους. Στίς περιπτώσεις πού άναφέρεται, ή συνάντηση θά πραγματοποιηθεί έκ τού σύνεγγυς ή ύβριδικά.

Σέ κάθε συνάντηση ύπάρχει στό πρόγραμμα μία 35λεπτη όμιλία, άπό διακεκριμένο έρευνητή ή καθηγητή, μέλος τού Σωματείου «Μνήμη καί Πρωτοπορία», μέ θέμα τής ειδικότητάς του καί μία σύντομη 10λεπτη άπόκριση άπό φοιτητή τού Μεταπτυχιακού Προγράμματος Θρησκευολογίας, τής ένότητας Φιλοσοφία τής Θρησκείας καί Ίεραποστολική, άπόφοιτο ή ύποψήφιο διδάκτορα καί θά άκολουθεί συζήτηση.

Οί συναντήσεις θά βιντεοσκοπούνται. Γιά όσους άπό τούς μετέχοντες παρακολουθήσουν τό 70% τών συναντήσεων, θά χορηγείται σχετική βεβαίωση παρακολούθησης.

Τό Πρόγραμμα 1η Συνεδρία

4.10.2021, Φιλίππου Δι-ακόνου
Ύναρξη τών έργασιών καί χαιρετισμός
Δρ. Εύη Βουλγαράκη - Πισίνα
Χαιρετισμός έκ μέρους τού Διευθυντή τών Μεταπτυχιακών Προγραμμάτων τού

Τμήματος Κοινωνικής Θεολογίας καί Θρησκευολογίας τού ΕΚΠΑ, Καθηγητή Γεωργίου Φίλια
Χαιρετισμός έκ μέρους τής Θεματικής Ένότητας Φιλοσοφίας τής Θρησκείας καί Ίεραποστολικής, Έπ. Καθηγητή Χαράλαμπου Βέντη
Κεντρικός Όμιλητής, Όμότ. Καθηγητής Δημήτριος Γόνης
Θέμα: «Ηλίας Βουλγαράκης: Ό Θεμελιωτής τών Ίεραποστολικών Σπουδών»
Άπόκριση Βασίλειος Μυλωνάς: «Η Ανάπτυξη τής Έπιστήμης τής Ίεραποστολικής καί τής Ίεραποστολικής Θεολογίας στήν Ελλάδα»

2η Συνεδρία

18.10.2021, Λουκά Εύαγγελιστοϋ
Κεντρικός Όμιλητής, Δρ. Παναγιώτης Βολάκης
Θέμα: «Αγιότητα καί Ίεραποστολή: Οί Άγιοι ως μάρτυρες τής Πίστης»
Άπόκριση Θεοδώρα Παραγιοϋ: «Μαρία Σκομπτόβα, ή Άγία τού Παρισιοϋ»

3η Συνεδρία

1.11.2021, Κοσμά καί Δαμιανοῦ τῶν Ἀναργύρων
Κεντρικός Ὁμιλητής, Δρ Γρηγόρης Στουρνάρας
Θέμα: «Σχέσεις Χριστιανικῶν, Μουσουλμανικῶν καί Ἑβραϊκῶν Κοινοτήτων κατά τήν Ὄθωμανική Περίοδο στόν Ἑλλαδικό χῶρο»
Ἀπόκριση Βασίλης Ἀλέξανδρος Παλαιοδημόπουλος:
«Ἡ Σημασία καί οἱ Δυσκολίες Συνύπαρξης Θρησκευτικῶν Κοινοτήτων σήμερα»

4η Συνεδρία

29.11.2021, Παραμόνου καί 370 Μαρτύρων
Μέρα Ἀλληλεγγύης στόν Παλαιστινιακό λαό
Κεντρική Ὁμιλήτρια, Καθηγήτρια Νίκη Παπαγεωργίου
Θέμα: «Μεΐζονες Θρησκευτικές Παραδόσεις τῆς Ἀσίας καί οἱ Γυναῖκες»
Ἀπόκριση Μαρία Δρούλου: «Θέματα Φύλου καί ἡ Ἀπήχηση τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Λόγου στήν Ἑλλάδα Σήμερα»

5η Συνεδρία

13.12.2021, Εὐστρατίου, Λουκίας, Ὁρέστου
Κεντρική Ὁμιλήτρια, Ἐπ. Καθηγήτρια Χαρά Καραγιαννοπούλου
Θέμα: «Θρησκεία καί Ἰσότητα Φύλου: Ἀποτυπώσεις μιᾶς "Συγκρουσιακῆς" Σχέσης στό Διεθνές Περιβάλλον»
Ἀπόκριση Ἀγγελίνα Γιαννοπούλου: «Ἐμφυλῆ Ἰσότητα, Φεμινιστική χειραφέτηση καί Θρησκεία στήν Εὐρώπη. Τό Πολιτικό Αἴτημα τοῦ διαλόγου»

6η Συνεδρία

24.01.2022, Ὁσίας Ξένης, Βαβύλα Ἱερομάρτυρος
Κεντρική Ὁμιλήτρια, Δρ. Εὐη Βουλγαράκη - Πισίνα
Θέμα: «Βαβύλας ἐναντίων Ἀπόλλωνα. Πειθῶ ἢ Ἐπιβολή; Θρησκευτικές Συγκρούσεις καί Συναντήσεις στήν Ὑστερη Ἀρχαιότητα»
Ἀπόκριση Στέλλα Συνεγιάννη: «Ἐνα Σχόλιο στό λόγο τοῦ Μ. Βασιλείου, Πρός τοῦ Νέους ὅπως ἄν ἐξελληνικῶν ὀφελοῖντο λόγων»

7η Συνεδρία

7.2.2022, Παρθενίου Ἐπισκόπου Λαμφάκου, Ὁσίου Λουκά τοῦ Στεριώτη
Κοπή Πίπτας στόν Ἅγιο Νικόλαο Ραγκαβᾶ / Ὑβριδική Συνάντηση ἐκ τοῦ σύνεγγυς καί ἠλεκτρονικά
Κεντρικός Ὁμιλητής, Δρ. π. Ἀλέξανδρος Καριώτογλου
Θέμα: «Δυνατότητες καί Δυσκολίες γιά ἕναν Χριστιανομουσουλμανικό Διάλογο Σήμερα»
Ἀπόκριση Ρόνι Μπού: «Διάλογος καί Συνύπαρξη: Ἡ Ἐμπειρία τοῦ Λιβάνου»

8η Συνεδρία

21.2.2022, Τιμοθέου ἐν Συμβόλοις, Εὐσταθίου Ἀντιοχείας
Κεντρική Ὁμιλήτρια, Καθηγήτρια Νίκη Τσιρώνη
Θέμα: «Ἡ Ἁγία Φιλοθέη ἡ Ἀθηναία: Σκέψεις γιά τή γυναίκα ταυτότητα Δύσκολους Καιρούς»
Ἀπόκριση π. Γαβριήλ Γιαννακόπουλος: «Ἁγία Νίνα ἡ Ἰσαπόστολος: Μία Ἱστορία Ἀλλοτινῶν Καιρῶν»,
Μίνα Βολάκη: «Λίγα Λόγια γιά τή Γερόντισσα Ἀνθοῦσα τῆς Εὐαγγελίστριας Βοιωτίας, Παραμονή τῆς Ἑορτῆς»

9η Συνεδρία

21.3.2022, Ἰακώβου Ὁσίου τοῦ Ὁμολογητοῦ
Κεντρική Ὁμιλήτρια, Δρ. Καλλιρόη Ἀκανθοπούλου
Θέμα: «Ἡ Διδασκαλία τῆς Θρησκείας σέ Διαπολιτισμικό Ἐκπαιδευτικό Περιβάλλον»
Ἀπόκριση Βασιλική Γαρουφαλιά: «Ἡ Συμπερίληψη στήν Ἐκπαίδευση»

10η Συνεδρία

11.4.2022, Ἀντίπα Ἐπισκόπου Περγάμου
Κεντρική Ὁμιλήτρια, Καθηγήτρια Φράνσις Κωσταρέλλος
Θέμα: «Κριτικά Ζητήματα στίς Ὁρθόδοξες Κοινότητες τῆς Ἀμερικῆς ἀπό τή Σκοπιὰ τῆς Ἱεραποστολικῆς Ἀπήχησης καί Ποιμαντικῆς Διακονίας»
Ἀπόκριση Γιάννης Μαρινάκος: «Ἡ Πίστη ὡς Ἐσωτερική Ἀνάγκη καί ὄχι ὡς Ἐπιβολή στόν Συνάνθρωπο»

11η Συνεδρία

16.5.2022, Θεοδώρου τοῦ Ἁγιασμένου, Νικολάου Μυστικοῦ
Κεντρική Ὁμιλήτρια, Δρ. Εἰρήνη Ἀφεντουλίδου
Θέμα: «Μαγικά Κατάλοιπα σέ Βυζαντινά Λειτουργικά Εὐχολόγια Χειρογράφων»
Ἀπόκριση π. Ραφαήλ: «Πρός Ὑπέρβαση μιᾶς Μαγικῆς Κατανόησης τῆς Λατρείας Σήμερα»

12η Συνεδρία

30.5.2022, Ὁσίου Ἰσαακίου τοῦ Ὁμολογητοῦ, Ὁσίας Ἐμμελείας, τῶν ἐν Νικομηδείᾳ μαρτύρων
Κεντρικός Ὁμιλητής, Δρ. Νίκος Τσιρέβελος
Θέμα: «Ἡ Ἀνασύσταση τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀλβανίας: Προσπλυτισμός ἢ Ὁρθόδοξη Μαρτυρία»
Ἀπόκριση Μιχαήλ Λαρεντζάκης: «Ὁ Ἀγώνας γιά τήν Ἀνάκτηση καί Συντήρηση τῶν Ὁρθόδοξων Χριστιανικῶν Κειμηλίων στήν Ἀλβανία»
Γιορτή Λήξης

Μητροπολίτης Κινσάσα κυρός Νικηφόρος

Τὴν Τρίτη 27^η Ἰουλίου, ἐκοιμήθη σέ ἡλικία 72 ἐτῶν ὁ Μητροπολίτης Κινσάσα κυρός Νικηφόρος. Ὁ ἱεράρχης τοῦ Πατριαρχείου Ἀλεξανδρείας εἶχε προσβληθεῖ ἀπό τή λοίμωξη Covid-19 και νοσηλεύσταν διασωληνωμένος σέ νοσοκομεῖο τοῦ Κονγκό. Λόγω τῆς ἐπιβάρυνσης τῆς κατάστασης ἀποφασίστηκε ἡ ἀεροδιακομιδή του ἀπό τήν Ἀφρική στό Νοσοκομεῖο «Παπανικολάου» τῆς Θεσσαλονίκης, ὅπου καί ἐξέπνευσε, δυστυχῶς, λόγω ὀργανικῆς ἀνεπάρκειας.

Ὁ Μακαριώτατος Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας κ. Θεόδωρος Β΄, ἐξέφρασε τά αἰσθήματα τῆς κατ' ἀνθρωπον λύπης του γιά τήν ἐκδημία τοῦ Μητροπολίτη Κινσάσα καί τέλεσε Τρισάγιο ὑπέρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς τοῦ μακαριστοῦ Ἀρχιερέως. Περιέγραψε τήν προσωπικότητα τοῦ ἀκέραιου καί φιλομόναχου Μητροπολίτη, ἐνῶ δέν παρέλειψε νά ἀναφερθεῖ καί στό σπουδαῖο ἔργο του στήν Ἱεραποστολή.

Ὁ ἀείμνηστος Ἱεράρχης ἐργάσθηκε μέ ὄλες του τίς δυνάμεις στό Γεώργιο τῆς Ἱεραποστολῆς, τήν ὁποία ὑπῆρξε ἀθόρυβα καί μέ ἀπόλυτη ἀφοσίωση, προσφέροντας ἐνσυνείδητα καί ταπεινά τόν ἴδιο του τόν ἑαυτό, θυσία στόν ἀγῶνα γιά τή διάδοση τοῦ Εὐαγγελίου στό Κονγκό.

Ἐπίσης ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀλβανίας κ. Ἀναστάσιος, πληροφορηθεῖς τό γεγονός, μέ πολλή συγκίνηση, τέλεσε Τρισάγιο καί ἀναφερόμενος στήν προσωπική γνωριμία καί τήν προσφορά τοῦ ἀοίδιμου Μητροπολίτη στήν ἀνασύσταση τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἀλβανίας δῆλωσε: «Μέ ὀδύνη πληροφορηθήκαμε τήν ἐκδημία τοῦ προσφιλοῦς ἐν Κυρίῳ ἀδελφοῦ κυροῦ Νικηφόρου. Ὁ μακαριστός, πρό τῆς ἐκκλησιαστικῆς του διακονίας στήν Ἀφρική, ὑπῆρξε πολύτιμος συνεργός ἐν Κυρίῳ, στήν ἀνασυνγκρότηση τῆς ἐν Ἀλβανίᾳ Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ὡς πρῶτος Διευ-

θυντής τοῦ Ἐκκλησιαστικοῦ Λυκείου "Τίμιος Σταυρός" στό Ἀργυροκάστρο (1998 - 2006). Μέ τόν ἱεραποστολικό του ζήλο, τήν ἐργατικότητα, τήν ἐκπαιδευτική ἐμπειρία, τήν ἀπλότητα τοῦ χαρακτήρα καί τήν ὀρθόδοξη πνευματικότητα του, συνεισέφερε οὐσιαστικά στή μόρφωση καί τήν πνευματική καλλιέργεια τῶν νέων. Διατηρήσαμε πάντοτε τήν ἐν Χριστῷ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν ἀδελφική κοινωνία. Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἀλβανίας τόν μνημονεύει μέ εὐγνωμοσύνη. Ὁ Κύριος, τόν ὁποῖο μέ ὄλη του τήν ψυχὴ ἀγάπησε καί μέ αὐτοθυσία διακόνησε σέ ἀπαιτητικές περιοχές, ἄς ἀναπαύει ἐν σκηναῖς δικαίων τήν εὐγενῆ ψυχὴ του».

Ὁ μακαριστός Μητροπολί-

της Κινσάσα κυρός Νικηφόρος Μικραγιαννανίτης, (κατά κόσμον Γεώργιος Κωνσταντίνου), γεννήθηκε στή Θεσσαλονίκη τό ἔτος 1949. Μετά τήν ἀποφοίτησή του ἀπό τό Πρακτικό Λύκειο Θεσσαλονίκης, φοίτησε στό Ἐκκλησιαστικό Φροντιστήριο Θεσσαλονίκης (1967-1969). Τό ἔτος 1975 ἀποφοίτησε ἀπό τή Θεολογική Σχολή τοῦ Α.Π.Θ., ἐνῶ τό 1999 ἀναγορεύθηκε Διδάκτωρ τοῦ Τμήματος Θεολογίας τῆς ἰδίας Σχολῆς. Τό 1971 ἐκάρη μοναχός στήν Ἱερά Πατριαρχική καί Σταυροπηγιακή Μονή Ἁγίας Τριάδος Τζαγκαρόλων Χανίων. Τήν 22α Αὐγούστου τοῦ ἰδίου ἔτους χειροτονήθηκε Διάκονος. Τό 1977 ἐγκαταστάθηκε στό Ἅγιον Ὄρος, ὅπου διορίστηκε Καθηγητής στήν Ἀθωνιάδα Ἐκκλησιαστική Ἀκαδημία καί ἐν συνέχειᾳ ἀναπληρωτής Σχολάρχης. Κατόπιν προτάσεως τῆς Ἱερᾶς Κοινότητος τοῦ Ἁγίου Ὄρους, τό 1988 τοῦ ἀνατέθηκαν ἀπό τό Οἰκουμενικό Πατριαρχεῖο τά καθήκοντα τοῦ Σχολάρχης. Τό 1978 χειροτονήθηκε Πρεσβύτερος ἀπό τόν Θεοφιλέστατο Ἐπίσκοπο Ροδοστόλου κ. Χρυσόστομο καί προχειρίσθη σέ Ἀρχιμανδρίτη ἀπό τόν μακαριστό Μητροπολίτη Ἱερισσοῦ καί Ἁγίου Ὄρους κυρό Νικόδημο. Τό 1997 παραιτήθηκε ἀπό τήν σχολαρχία τῆς Ἀθωνιάδας καί κατόπιν προσκλήσεως τοῦ Μακαριωτάτου Ἀρχιεπισκόπου Ἀλβανίας κ. Ἀναστασίου, ἀνέλαβε τήν ὀργάνωση τοῦ πρώτου Ἐκκλησιαστικοῦ Λυκείου στό Ἀργυροκάστρο.

Ἀπό τό ἔτος 2006 μετεῖχε στή Διοίκηση τοῦ Ὁρθόδοξου Πανεπιστημίου τοῦ Κονγκό «Ἅγιος Ἀθανάσιος ὁ Ἄθω-

νίτης», όπου και δίδαξε έως τῆς κοιμήσεώς του. Συνέγραψε πολλές επιστημονικές μελέτες, ἐνῶ ἔλαβε μέρος σέ διάφορα συνέδρια στήν Ἑλλάδα καί τό ἔξωτερικό. Τήν 7η Ὀκτωβρίου 2010, μετά ἀπό πρόταση τοῦ Πατριάρχου Ἀλεξανδρείας καί πάσης Ἀφρικῆς κ. Θεοδώρου Β', ἐξελέγη ἀπό τήν Ἱερά Σύνοδο τοῦ Πατριαρχείου Ἀλεξανδρείας, Μητροπολίτης Κεντρῶας Ἀφρικῆς. Τήν 24η Νοεμβρίου 2015, μέ Πατριαρχικό καί Συνοδικό Τόμο, ἡ Ἱερά Μητρόπολη Κεντρῶας Ἀφρικῆς μετονομάστηκε σέ Μητρόπολη Κινσάσα.

* * *

Μητροπολίτης Καμπάλας καί πάσης Οὐγκάντας κυρός Ἰωνᾶς

Τήν Κυριακή 5η Σεπτεμβρίου, ἐκοιμήθη σέ ἡλικία 76 ἐτῶν ὁ Γέρων Μητροπολίτης Καμπάλας καί πάσης Οὐγκάντας κυρός Ἰωνᾶς. Ὁ μακαριστός ἐξέπνευσε ἀπό ἀνακοπή καρδιάς, σέ ἰδιωτική κλινική τῶν Ἀθηνῶν, μετά ἀπό πολυετῆ μάχη μέ τήν ἐπάραιτη νόσο.

Ὁ Μακαριώτατος Πατριάρχης Ἀλεξανδρείας καί πάσης Ἀφρικῆς κ. Θεόδωρος Β', μέ αἰσθήματα βαθιάς λύπης τέλεσε Τρισάγιο ὑπέρ ἀναπαύσεως τῆς ψυχῆς τοῦ μακαριστοῦ Ἱεράρχου καί κατόπιν μέ πολλή συγκίνηση καί θαυμασμό, ἀναφέρθηκε μέ λόγους ἐπαινετικούς, στό πρόσωπο καί τήν προσφορά του στήν Ἐκκλησία.

Ὁ ἀείμνηστος Μητροπολίτης ὑπῆρξε ἕνας σπουδαῖος Ἱεράρχης τοῦ Ἀλεξανδρινοῦ Ἱεροῦ, ἀκοίμπος ἐργάτης καί ἀγωνιστής γιά τήν διάδοση τοῦ Εὐαγγελίου στήν Ἀφρική. Ἐπί 29 ἔτη, ὡς Ἐπίσκοπος καί Μητροπολίτης, διακόνησε ἄοκνα τήν Ἱεραποστολή στήν Ἀφρική, συνεχίζοντας τό ἔργο τῶν πρώτων Ἱεραποστόλων στήν Οὐγκάντα, ἰδρύοντας μεταξύ ἄλλων ναούς, σχολεῖα, νοσοκομεῖα καί ἱερές μονές.

Ὁ Μακαριώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Ἀλβανίας κ. Ἀναστάσι-

ος, πληροφορηθεῖς τήν κοίμηση τοῦ μακαριστοῦ Μητροπολίτη ἔκανε τήν ἀκόλουθη δήλωση: «Μέ βαθυτάτη θλίψη πληροφορηθήκαμε τήν εἰς Κύριον ἐκδημία τοῦ μακαριστοῦ Μητροπολίτου Καμπάλας καί πάσης Οὐγκάντας κυροῦ Ἰωνᾶ. Ὑπῆρξε προσφιλῆς φοιτητής μας στή Θεολογική Σχολή τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καί στενός συνεργάτης, κατὰ τήν περίοδο τῆς διακονίας μας στήν Ἀνατολική Ἀφρική, ὅποτε τόν χειροτονήσαμε Διάκονο (1981) καί Πρεσβύτερο (1982). Ἐγγονός τοῦ π. Ὁβαδία, ἑνός ἀπό τούς ἰδρυτές καί στυλοβάτες τῆς Ὁρθοδοξίας στήν Οὐγκάντα καί τήν Κέννα, ἔζησε μέ ἀφοσίωση τήν Ὁρθόδοξη πίστη ἀπό τά παιδικά του χρόνια καί ἐργάστηκε στήν Ἐκκλησία μέ ἀποστολικό ζήλο, σύνεση καί ἀντοχή. Στά σαράντα χρόνια τῆς ἱερωσύνης του φρόντιζε νά συνιστᾷ τόν ἑαυτόν του ὡς Θεοῦ διάκονο «ἐν ὑπομονῇ πολλῇ... ἐν Πνεύματι Ἁγίῳ... ἐν δυνάμει Θεοῦ...» (Β' Κορ. 6,4-8), συγκροτώντας μέ δημιουργικό πνεῦμα τήν ἐκκλησιαστική του Ἐπαρχία. Ἐκφράζοντες θερμά συλλυπητήρια πρὸς τήν Α.Θ.Μ. τόν Πατριάρχην Ἀλεξανδρείας καί πάσης Ἀφρικῆς Κύριον Θεόδωρον καί πρὸς τούς λίαν ἀγαπητούς Ὁρθοδόξους τῆς Οὐγκάντας, ἐτελέσαμε Τρισάγιο στό παρεκκλήσιο τῆς Ἱερᾶς Ἀρχιεπισκοπῆς Τιράνων. Κύριος ὁ Θεός τῆς εἰρήνης καί τῆς παρακλήσεως ἅς ἀναπαύῃ τήν ἐκλεκτή ψυχή τοῦ προσφιλεστάτου ἀδελφοῦ καί συλλειτουργοῦ Ἰωνᾶ καί ἅς ἀναδεικνύῃ ἄξια στελέχη τῆς ἐν Ἀφρικῇ Ὁρθοδοξίας».

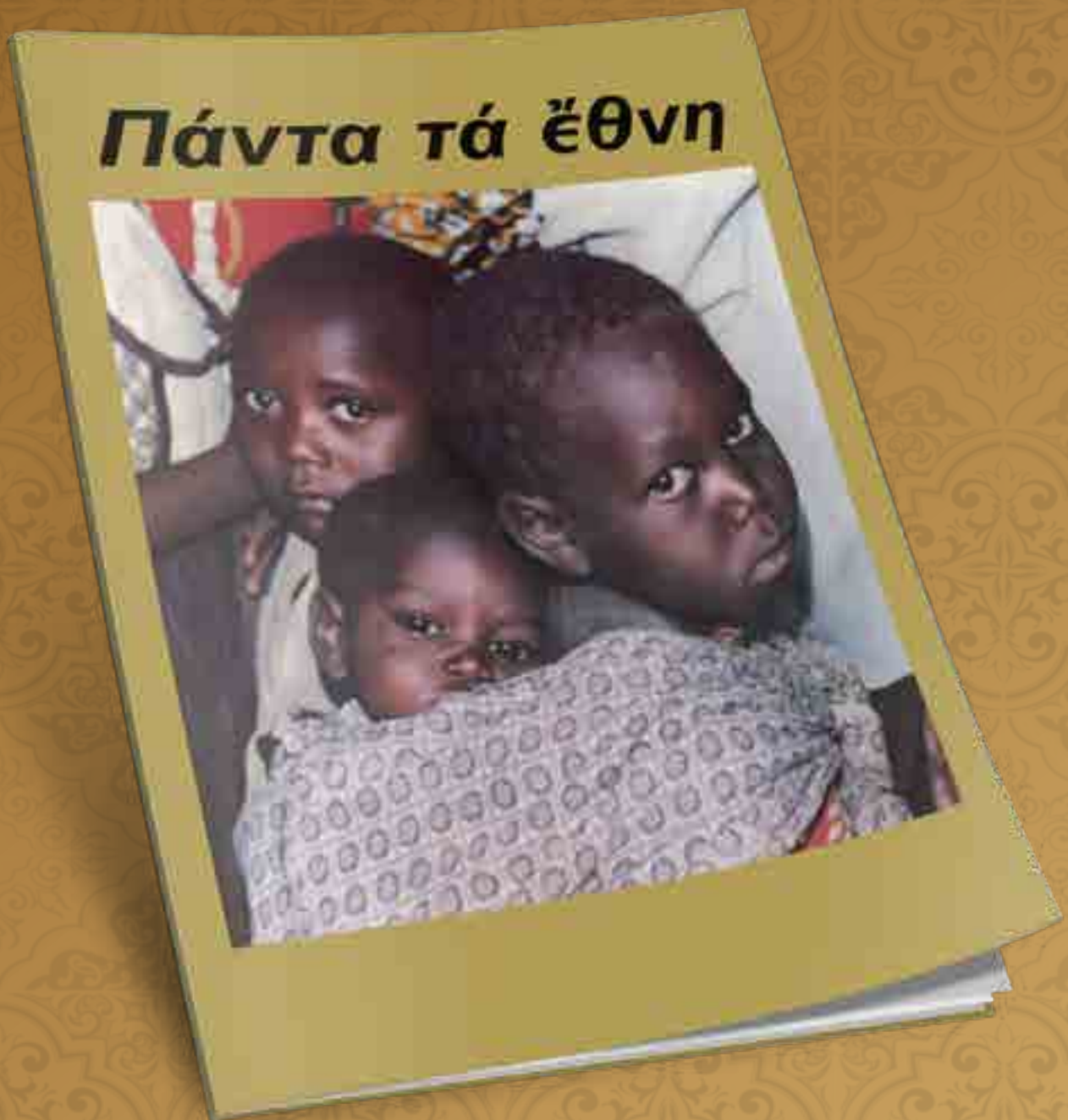
Ὁ Μακαριστός Μητροπολίτης Γέρων Καμπάλας, Ὑπέρτιμος καί Ἐξάρχος πάσης Οὐγκάντας κυρός Ἰωνᾶς, γεννήθηκε τό ἔτος 1945 στήν Ddegeya. Περάτωσε τίς ἐγκύκλιες σπουδές του στό Bulemezi καί Kyaddondo τῆς Οὐγκάντας (1952 - 1964). Φοίτησε στήν Ἐκκλησιαστική Σχολή τῆς Κρήτης (1964-1968). Ἀποφοίτησε ἀπό τή Θεολογική καί τή Φιλοσοφική Σχολή τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν (1968-1978). Διάκονος χειροτονήθηκε τό 1981 καί Πρεσβύτερος τό 1982 ἀπό τόν Ἐπίσκοπο Ἀνδρούσης Ἀναστάσιο, Γενικό Διευθυντή τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος (νῦν Ἀρχιεπίσκοπο Τιράνων καί πάσης Ἀλβανίας). Τήν 27η Ἰουλίου τοῦ ἔτους 1992 χειροτονήθηκε Ἐπίσκοπος Μπουκόμπα, ἐνῶ τήν 12η Μαΐου 1997 ἐξελέγη Μητροπολίτης Καμπάλας καί πάσης Οὐγκάντας.

Ἐπιμέλεια Γ.Ε.Ι.

Τό περιοδικό **Πάντα τά Έθνη** -
40 χρόνια ιεραποστολικῆς ἐνημέρωσης
καί θεολογικῆς σπουδῆς τῶν ἀναγνωστῶν

Τό Δεκέμβριο του 1981 κυκλοφόρησε το πρώτο τεύχος του περιοδικού *Πάντα τὰ Ἔθνη*. Σύμφωνα με τὴν ἀπόφαση τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, «λίαν ἀσμένως ἀπεδέχθη καὶ ὁμοφώνως ἐνέκρινε τὴν ὑμετέραν ἀπόφασιν (δηλαδή τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας) περὶ ἐκδόσεως τοῦ περιοδικοῦ τούτου, πρὸς θεραπείαν καὶ διακονίαν τῶν πνευματικῶν ἀναγκῶν τοῦ ἔργου τῆς Ἐξωτερικῆς Ἱεραποστολῆς τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος»¹. Στὴν ἴδια ἀπόφαση τονίζεται ὅτι ἡ ἱεραποστολή «ἀποτελεῖ τὸ πρωταρχικόν καὶ ζωτικόν τομέα δράσεως τῆς Ἐκκλησίας»².

Κατὰ τὸ τρέχον ἔτος (2021) συμπληρώνονται 40 χρόνια ἀπὸ τὴν ἔκδοσιν τοῦ περιοδικοῦ *Πάντα τὰ Ἔθνη*, τὸ ὁποῖο ἔμελλε νὰ κάνει γνωστὴ τὴν ἱεραποστολικὴ δράση τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας στοὺς Ἕλληνες καὶ τὶς Ἑλληνίδες καὶ ταυτόχρονα νὰ τοὺς κινητοποιήσει ποικιλότροπα στὴν ὑποστήριξιν τῶν δράσεων γιὰ τὸν Εὐαγγελισμό τῶν Ἐθνῶν. Μὲ τὴν εὐκαιρία αὐτῆς τῆς ἐπετείου ἀναφέρονται ὀρισμένα στοιχεῖα σχετικὰ μὲ τὴν ἴδρυσή του, τὴ μετέπειτα πορεία, τοὺς ἀρθρογράφους καὶ ἀναγνώστες, τὴ θεολογικὴ τεκμηρίωσι, τὶς δημοσιογραφικὲς πληροφορίες, τὸ μήνυμα τῆς εἰκόνας καὶ τὴν πολυπλευρῆ συμβολὴ του στὴν ὑποστήριξιν τῆς Ὁρθόδοξης ἱεραποστολικῆς μαρτυρίας στὰ ἔθνη. Τὰ στοιχεῖα πού ἀναφέρονται στὸ παρόν κείμενο, προέρχονται ἀπὸ τὴ διδακτορικὴ διατριβὴ τοῦ γράφοντος μὲ τίτλο, *Τὰ ἱεραποστολικά περιοδικὰ καὶ ἡ ἀποτύπωση τῆς Ὁρθόδοξης μαρτυρίας κατὰ τὴ μεταπολεμικὴ περίοδο. Ἐπικοινωνιακὴ προσέγγισις*³.

Ἐκδοτικά στοιχεῖα τοῦ περιοδικοῦ

Ἡ ἔκδοσις τοῦ περιοδικοῦ ἀνήκει στὴν «Ἀποστολικὴ Διακονία», Ὁργανισμὸ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Πρῶτος Διευθυντὴς τῆς ὑπῆρξε ὁ τότε Ἐπίσκοπος

1. Τὸ ἐπίσημο αὐτὸ κείμενο ὑπάρχει στὴν πρώτη σελίδα τοῦ πρώτου τεύχους τοῦ περιοδικοῦ. «Ἀπόφασις Ἱερᾶς Συνόδου», *Πάντα τὰ Ἔθνη*, τεύχ. 1 (1981-1982), σελ. 1.

2. Ὁ.π.

3. Ἡ διδακτορικὴ διατριβὴ ἐκπονήθηκε στὸ Τμήμα Θεολογίας τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ ΑΠΘ μὲ σύμβουλο καθηγήτρια τὴν κα Δήμητρα Κούκουρα. Ἡ ἐνδελεχὴς ἔρευνα τοῦ περιοδικοῦ *Πάντα τὰ Ἔθνη* στὴ διδακτορικὴ διατριβὴ περιλαμβάνει τὶς 2 πρώτες δεκαετίες του (1981-2001). Στὸ παρόν ἄρθρο ἔχουν συμπληρωθεῖ στοιχεῖα καὶ γιὰ τὶς ἐπόμενες δύο δεκαετίες (2001-2021).

προς Ἀνδρούσης καὶ Καθηγητὴς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν καὶ νῦν Ἀρχιεπίσκοπος Τιράνων Ἀναστάσιος (Γιαννουλάτος). Ὑπεύθυνος σύνταξης ἦταν ὁ Ἡλίας Βουλγαράκης, Καθηγητὴς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Ἀθηνῶν. Ἡ διεύθυνσις τοῦ περιοδικοῦ ἄλλαξε μετὰ τὴν ἐκλογὴ τοῦ Μητροπολίτη Ἀνδρούσης Ἀναστασίου ἀπὸ τὸ Οἰκουμενικὸ Πατριαρχεῖο σὲ Ἀρχιεπίσκοπο Τιράνων καὶ πάσης Ἀλβανίας τὸ 1992. Ἀπὸ τὸ ἔτος 1997 κ.έ. (τεύχ. 63) διετέλεσε Ἐκδότης-Διευθυντὴς ὁ Ἐπίσκοπος Χριστουπόλεως Πέτρος (Δακτυλίδης). Ἀπὸ τὸ 2003 μέχρι καὶ σήμερα Ἐκδότης-Διευθυντὴς εἶναι ὁ Μητροπολίτης Φαναρίου Ἀγαθάγγελος (Χαραμαντίδης), ὁ ὁποῖος εἶναι καὶ Γενικὸς Διευθυντὴς τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

Ὑπεύθυνοι ὕλης διετέλεσαν ἡ θεολόγος Ἀναστασία Περιβολίδη, (1998-2005), ὁ τότε Ἀρχιμανδρίτης Διονύσιος Μάνταλος, νῦν Μητροπολίτης Κορίνθου (2005-2006), ὁ Ἀρχιμανδρίτης Ἀλέξιος Ψωῖνος (2006-2014) καὶ ὁ λαϊκὸς θεολόγος Εὐάγγελος Μαρινόπουλος (2014- σήμερα)⁴. Τὰ μέλη τοῦ «Διορθόδοξου Ἱεραποστολικοῦ Κέντρου "Πορευθέντες"» ἀπέτελεσαν τὴ συντακτικὴ ὁμάδα μέχρι τὸ 1996 (τεύχ. 59). Ἀπὸ τότε μέχρι καὶ σήμερα τὴ συντακτικὴ ὁμάδα ἀποτελοῦν ὑπάλληλοι τοῦ Γραφείου Ἐξωτερικῆς Ἱεραποστολῆς.

Ἡ ἔκδοσις τοῦ περιοδικοῦ εἶναι τριμηνιαία καὶ ἡ καλλιτεχνικὴ ἐπιμέλειά της ἔγχρωμη. Ὁ τίτλος του εἶναι ἐμπνευσμένος ἀπὸ τὸ χωρίο τοῦ Εὐαγγελίου τοῦ Ματθαίου «πορευθέντες οὖν μαθητεύσατε πάντα τὰ ἔθνη» (28,19). Ἡ ἐπιλογή τῶν λέξεων «Πάντα τὰ Ἔθνη» φανερώνει τὴν παγκοσμιότητα τῆς Ὁρθόδοξης μαρτυρίας.

Οἱ σκοποὶ τοῦ περιοδικοῦ

Σύμφωνα μὲ τὸ «ἰδρυτικὸ» ἄρθρο τοῦ περιοδικοῦ, τὸ ὁποῖο ὑπογράφει ὁ τότε Ἐπίσκοπος Ἀνδρούσης Ἀναστάσιος Γιαννουλάτος τὸ 1981, ὁ βασικὸς σκοπὸς αὐτῆς τῆς περιοδικῆς ἔκδοσης εἶναι «ἡ καλλιέργεια αὐτῆς ἀκριβῶς τῆς συναισθήσεως τῆς οἰκουμενικότητος τῆς Ὁρθοδοξίας»⁵. Ἄν καὶ τὸ περιοδικὸ

4. Μ. Παρασύρη, *Ἡ ἱστορία καὶ τὸ ἔργο τοῦ «Γραφείου Ἐξωτερικῆς Ἱεραποστολῆς» τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος*, μεταπτυχιακὴ διπλωματικὴ ἐργασία, ΕΑΠ, 2020, σ. 49.

5. Ἀνδρούσης Ἀναστασίου (νῦν Ἀρχιεπισκόπου Τιράνων καὶ πάσης Ἀλβανίας), «Πάντα τὰ Ἔθνη», *Πάντα τὰ Ἔθνη*, τεύχ. 1 (1981-82), σελ. 2-3.

ἀποτελεῖ δημοσιογραφικό ὄργανο τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ὡστόσο α priori θέτει τὶς βάσεις γιὰ τὴν καθολικὴ παρουσίαση τῆς Ἱεραποστολῆς ὅλων τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν. «Τὸ χριστιανικὸ μῆνυμα δέν μπορεῖ νὰ κλεισθεῖ στὰ σύνορα ἑνός λαοῦ, μιᾶς κατηγορίας ἀνθρώπων. Ἄν περιορισθοῦμε νὰ τὸ δεχόμαστε ἀπλῶς, χωρὶς ἐνδιαφέρον γιὰ τὴ μετάδοσή του σὲ νέες περιοχές, σὲ νέα σύνορα κινδυνεύουμε νὰ τὸ χάσουμε. Διότι, ἀπλούστατα ἀρνούμεθα τὸν πυρήνα του, πού εἶναι προσφορά καὶ ἀνιδιοτελής ἀγάπη»⁶. Μὲ δύο λόγια, ἄμεσα σημαίνεται ὅτι ἡ παγκόσμια μαρτυρία ἐκφράζει τὴν ἐκκλησιολογικὴ αὐτοσυνειδησία τῆς Ὁρθοδοξίας.

Ἐπιδίωξη τῆς συντακτικῆς ομάδας ἦταν νὰ ὑπηρετηθεῖ αὐτός ὁ σκοπός μὲ τρεῖς κατευθύνσεις. Ἡ πρώτη σχετίζεται μὲ τὴν πληροφόρηση τοῦ ἑλληνικοῦ ἀναγνωστικοῦ κοινοῦ «μὲ τρόπο ὑπεύθυνο γιὰ τὶς ὀρθόδοξες ἱεραποστολικές προσπάθειες ἀνά τὸν κόσμο»⁷. Γι' αὐτὸν τὸν λόγο καλύπτονται δημοσιογραφικὰ οἱ δράσεις τῶν σύγχρονων ἱεραποστολικῶν κλιμακίων ἀνά τὸν κόσμο. Σὲ ἄμεση συνάφεια μὲ τὰ παραπάνω εἶναι ἡ πολυποικίλη ὑποστήριξη τῆς Ἱεραποστολῆς ἀπὸ τοὺς ἀναγνώστες, ὥστε νὰ μεταβληθοῦν ἀπὸ ἀπλοὶ ἀναγνώστες σὲ συνεργούς τῆς Ὁρθόδοξης μαρτυρίας⁸.

Τὸ νέο περιοδικὸ συνάντησε ὡστόσο ἀντίδραση, γιὰτί πολλοὶ κληρικοὶ καὶ θεολόγοι ἐπέμειναν ὅτι ἡ ἀποκλειστικὴ προτεραιότητα τῆς ἐκκλησιαστικῆς ἡγεσίας ὀφείλει νὰ εἶναι ὁ ἐπανευαγγελισμὸς τῶν ἐκκοσμημένων βαπτισμένων μελῶν καὶ ὄχι ἡ ἀποστολὴ στὰ Ἐθνη. Ἡ ἀπάντηση δόθηκε ἀπὸ τὸν τότε Ἐπίσκοπο Ἀναστάσιο (Γιαννουλάτο), ὁ ὁποῖος μὲ ἐνάργεια, δίχως νὰ παραβλέπει τὸ γεγονός ὅτι «στὴ σύγχρονή μας

6. Ἀνδρούσης Ἀναστάσιος, σελ. 3.

7. Ὁ.π. Τὸ περιοδικὸ ἀποτύπωνε τὸ ἱεραποστολικὸ ἔργο καὶ ἄλλων Ἐκκλησιῶν, ὅπως τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, τοῦ Πατριαρχείου Ἀλεξανδρείας, τῆς Φινλανδίας καὶ τῆς Ἀμερικῆς. Ἐπίσης, σὲ πολλὰ ἱστορικὰ κείμενα ἀναδείχθηκε ἡ προσφορά τῶν σλαβόφωνων Ἐκκλησιῶν καὶ ἰδίως τῆς Ρωσικῆς στὴ διακονία τῶν Ἐθνῶν.

8. Ὁ.π., σελ. 2-3.

ἐκκλησιαστικὴ ζωὴ ὑπάρχουν ἀσφαλῶς πολλὲς ἀνάγκες πού ζητοῦν σοβαρὰ καὶ ὑπεύθυνη ἀντιμετώπιση»⁹, ὑπογραμμίζει τὸν χαρακτήρα τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησιολογίας. Χαρακτηριστικὰ παρατηρεῖ ὅτι «τὸ ἄνοιγμα τῆς συνειδήσεως τῶν ἐνδιαφερόντων μας στὴν παγκόσμια προοπτικὴ τῆς Ὁρθοδοξίας δέν ἀποτελεῖ παράρτημα ἢ πάρεργο»¹⁰. Ἡ Ὁρθοδοξία, ἄλλωστε, δέν λειτουργεῖ μὲ τὸν τρόπο τῶν μοναχικῶν ταγμάτων τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ οὔτε καὶ μὲ τὸ παράδειγμα ἐκκοσμηκευμένης μεθόδευσης ὀρισμένων Προτεσταντικῶν Ἐκκλησιῶν, οἱ ὁποῖες γιὰ τοὺς δικούς τους ἱστορικούς λόγους ἐμμένουν στὴν ἀποκλειστικὴ διακονία τοῦ Εὐαγγελισμοῦ τῶν Ἐθνῶν. Ἀντίθετα, ἡ μαρτυρία της βασίζεται ἀποκλειστικὰ στὴν ὀλοκληρωμένη βίωση τῆς παύλειας θέσης περὶ ποικιλίας τῶν χαρισμάτων τῶν μελῶν τοῦ Σώματος τοῦ Χριστοῦ, τὰ ὁποῖα προέρχονται ἀπὸ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα καὶ συναινοῦν στὴ δοξολογία τοῦ Ἐνός Θεοῦ (Α΄ Κορ. 12, 4-14) σὲ τοπικὸ καὶ παγκόσμιο ἐπίπεδο. Ἐπομένως, ὅπως καταλήγει ὁ συγγραφέας, ἡ ἱεραποστολή

9. Ὁ.π., σελ. 3.

10. Ὁ.π.

«έντάσσεται μέσα στο καθολικό χρέος και τό ἦθος τῆς Ἐκκλησίας μας»¹¹ και δέν ἱεραρχεῖται σέ καμία περίπτωση μέ κριτήρια προτεραιότητας.

Ἡ δεύτερη κατεύθυνση ἀναφέρεται στήν πληροφόρηση «γιά τήν πολύμορφη πραγματικότητα τοῦ κόσμου πού περιλαμβάνει τόσα ἔθνη μέ ποικίλα προβλήματα, δυνατότητες και χαρίσματα»¹². Σέ αὐτή τή θέση στηρίζεται ἡ δημοσίευση θρησκευολογικῶν, ἐθνολογικῶν, πολιτιστικῶν και κοινωνιολογικῶν θεμάτων, πού δέν συσχετίζονται ἄμεσα μέ τήν ὀρθόδοξη παράδοση, ἀλλά ἄπτονται τῆς ἱεραποστολικῆς θεωρίας και πράξης. Ἡ ἄριστη γνώση τοῦ τρόπου ζωῆς, τῆς γλώσσας, τῆς θρησκείας και τῆς νοοτροπίας τῶν λαῶν ἀποτελεῖ τή θεμελιώδη μέθοδο τῆς χριστιανικῆς μαρτυρίας. Γιά νά γίνει κατανοητός ὁ λόγος τοῦ Θεοῦ και νά ἀποκτήσει βαθιές ρίζες, ἀπαιτεῖται ἡ ἐπικοινωνία στή γλώσσα και ἡ μεταφορά στήν πολιτιστική ἀτμόσφαιρα κάθε ἔθνους· ἀλλιῶς δέν ἀναπτύσσεται και δέν καρποφορεῖ. Ἐπομένως, οἱ ἀναγνώστες ἐνημερώνονται γιά τόν τρόπο ἱεραποστολῆς τῶν σύγχρονων ἐργατῶν τοῦ Εὐαγγελίου. Συνάμα, πληροφοροῦνται γιά τόν τρόπο ζωῆς και τά προβλήματα τῶν χωρῶν τοῦ λεγόμενου τότε τρίτου Κόσμου, ὅπου κατ' ἐξοχήν διακονεῖται τό «μυστήριο» τῆς μαρτυρίας. Μέ αὐτόν τόν τρόπο τό περιοδικό συμβάλλει στήν παρότρυνση τῶν ἀναγνωστῶν γιά ἔμπρακτη βοήθεια στούς μακρινούς συνανθρώπους μας.

Ἡ τρίτη κατεύθυνση, μολοντί δέν φανερώναται ἄμεσα ἀπό τήν ἐπίσημη στοχοθεσία τοῦ περιοδικοῦ, εἶναι ὡστόσο ἐμφανής σέ μεγάλο μέρος τῆς δημοσιευθείσας ὕλης. Πρόκειται γιά τήν προσπάθεια τῆς συντακτικῆς ὁμάδας γιά τή σπουδή τῶν ἀναγνωστῶν στή θεολογία και τήν ἱστορία τῆς χριστιανικῆς μαρτυρίας, μέ τό πλῆθος τῶν μελετημάτων και τῶν γενικῶν ἄρθρων πού εἶχαν ὡς κεντρική ἰδέα τή θεωρία τῆς Ἱεραποστολῆς¹³. Εἰδικότερα,

11. Ὁ.π.

12. Ὁ.π.

13. Ἄλλωστε, τό ἐπόμενο μετά τό «ἰδρυτικό» ἄρθρο τοῦ πρώτου τεύχους ἐγκαινιάζει τή μόνιμη στήλη

«Ἀπό τή θεωρία τῆς ἱεραποστολῆς» μ' ἕνα

σύντομο μελέτημα τοῦ Ἡλ. Βουλγαράκη. Ἡ στήλη αὐτή διατηρήθηκε

στόν ἐπίλογο τοῦ ἰδρυτικοῦ κειμένου ἡ εἰδνεογραφική ἱεραποστολική ἐπικαιρότητα συνδέεται πρόδηλα μέ τό θεολογικό ὑπόβαθρο τοῦ Εὐαγγελισμοῦ τῶν Ἐθνῶν. Ὅπως παραστατικά τόνιζε τό 1981 ὁ ἰδρυτής τοῦ περιοδικοῦ, νῦν Ἀρχιεπίσκοπος Ἀλβανίας Ἀναστάσιος, «ἡ εὐασητοποίησης μας στήν παγκόσμια ἀποστολή τῆς Ἐκκλησίας μας συνιστᾷ οὐσιαστικό στοιχεῖο γιά νά ζήσουμε βαθύτερα τήν Ὀρθοδοξία, πού δονεῖται ἀπό τό μήνυμα τῆς Ἀναστάσεως και ἀναπνέει στήν ἀτμόσφαιρα τῆς Πεντηκοστῆς»¹⁴.

Στά 40 χρόνια ἐκδοσης τοῦ περιοδικοῦ οἱ ἀρθρογράφοι εἶναι οἱ περισσότεροι Ἑλλήνες, ἐνῶ ἱκανοποιητική κρίνεται ἡ συμμετοχή τῶν Ἑλληνίδων. Συγχρόνως, ἔχουν συνεργαστεῖ διάφοροι ξένοι, πού κατάγονται ἀπό τίς χώρες τῶν νέων ἐκκλησιῶν. Ἡ συμμετοχή τῶν κληρικῶν παρατηρεῖται σέ ἰσόποση ἀναλογία μέ ἐκείνη τῶν λαϊκῶν, ἐνῶ ἀπό τή δεύτερη δεκαετία ἐκδοσης τοῦ περιοδικοῦ μέχρι και σήμερα συνεργάζονται πολλοί ἐπίσκοποι. Τό γεγονός αὐτό φανερώνα τήν ἴδρυση νέων ἐκκλησιῶν σέ ὅλον τόν κόσμο. Οἱ ἀρθρογράφοι θεολόγοι, ἀκαδημαϊκοί και μή, ἐμπλουτίζουν ἐπιστημονικά τήν ὕλη, ἐνῶ οἱ λαϊκοί ἀπό διάφορες εἰδικότητες, καθώς και οἱ λογοτέχνες ἀναδεικνύουν τή συλλογική ἐργασία και τήν ἐνδεικτική συμμετοχή ὄλου τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ σώματος στήν παραγωγή τῶν ἐντυπων ἱεραποστολικῶν περιοδικῶν ἐκδόσεων.

Ἡ θεματολογία τοῦ περιοδικοῦ, ἡ ἀπλή γλώσσα και τό προσιτό περιεχόμενο στηρίζουν τήν ἄποψη ὅτι οἱ ἀναγνώστες του προέρχονταν ἀπό ὅλες τίς ἡλικίες και ὅλα τά μορφωτικά ἐπίπεδα. Στή θέση αὐτή ἐπικουροῦν τόσο τά θεολογικά κείμενα ὅσο και τά λογοτεχνικά. Εἰδικότερα, τά τελευταῖα πού δημοσιεύτηκαν κυρίως τήν πρώτη δεκαετία και περιλαμβάνουν μύθους και παραμύθια ὁδηγοῦν στό συμπέρασμα ὅτι τό *Πάντα τά Ἐθνη* προσπάθησε νά μεταδώσει τά ἱεραποστολικά του μηνύματα και σέ παιδιά. Τό γεγονός αὐτό ἐπιβεβαιώνεται ἐν μέρει και ἀπό τήν οικονομική συνδρομή μαθητῶν/μαθητριῶν Δημοτικοῦ και Γυμνασίου ἀπό ὅλη τήν Ἑλλάδα ἐδῶ και 40 ἔτη.

σέ ὅλα τά τεύχη τῆς πρώτης περιόδου τοῦ περιοδικοῦ.

14. Ἀνδρούσης Ἀναστασίου (νῦν Ἀρχιεπισκόπου Τιράνων και πάσης Ἀλβανίας), ὁ.π., σελ. 2-3.

Ἐπίσης, ἡ δημοσίευση ἄρθρων θρησκευολογικοῦ περιεχομένου κρίνουμε ὅτι λειτούργησε ὡς κάλεσμα πρὸς ἀναγνώστες μὲ ποικίλα ἐνδιαφέροντα¹⁵.

Ἡ ὕλη τοῦ περιοδικοῦ

Ἡ ἔρευνά μας στὰ τεύχη τοῦ περιοδικοῦ φανέρωσε ὅτι ὑπάρχει ποσοτική ἰσορροπία ἀνάμεσα στὴν ἀρθρογραφία καὶ τὰ κείμενα δημοσιογραφικοῦ τύπου, ἐνῶ τὰ λογοτεχνικά κείμενα πού δημοσιεύτηκαν δείχνουν τὸν εὐρύτερο μορφωτικό στόχο τοῦ περιοδικοῦ. Πιὸ συγκεκριμένα, στὴν ἀρθρογραφία κυριαρχοῦν τὰ μελετήματα καὶ τὰ γενικά ἄρθρα, μὲ σαφεῖς θεολογικές θέσεις διατυπωμένες μὲ λιτό τρόπο. Στὰ κείμενα δημοσιογραφικῆς μορφῆς περιλαμβάνονται κυρίως χρονογραφήματα καὶ εἰδησιογραφικά ἄρθρα. Τὰ ποιήματα, οἱ στίχοι τραγουδιῶν, οἱ παροιμίες, τὰ διηγήματα καὶ τὰ παραμύθια-μῦθοι συνθέτουν τὴ λογοτεχνική μορφή τῆς ὕλης καὶ δημοσιεύτηκαν κυρίως κατὰ τὴν πρώτη δεκαετία ἔκδοσης τοῦ περιοδικοῦ.

Στὴν κατηγορία τῶν θεολογικῶν-ἱστορικῶν ἄρθρων ἀνήκουν δημοσιεύματα μὲ περιεχόμενο τὴν ὀρθόδοξη καὶ τὴν οἰκουμενική θεολογία, τὴ θρησκευολογία-ἔθνολογία, καθὼς καὶ τὴ λογοτεχνική ἀπόδοση τῆς χριστιανικῆς μαρτυρίας. Τὰ κείμενα ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀναφέρονται στὸ παρόν (ἐπικαιρότητα καὶ εἰδήσεις τῶν νέων Ἐκκλησιῶν) καὶ στὴ σύγχρονη ἐποχή. Ἐπίσης δημοσιεύτηκαν κείμενα, ὅπου τὸ περιεχόμενό τους ἀναφέρεται στὸ παρελθόν (ἱστορικά γεγονότα).

Βασικές θεολογικές θέσεις

Οἱ θεολογικές θέσεις τῶν ἄρθρων προβάλλουν ὅτι ὁ πρῶτος ἱεραπόστολος εἶναι ὁ ἴδιος ὁ Τριαδικός Θεός. Τὰ μέλη τῆς Ἐκκλησίας, πού ἀποτελοῦν τὸν νέο περιούσιο λαὸ τοῦ Θεοῦ στὴν ἱστορία, παρακινούμενα ἀπὸ τὸ Ἅγιο Πνεῦμα μεταφέρουν τὸν τρόπο ζωῆς τοῦ Χριστοῦ στὸν κόσμο. Ἡ φύση τῆς Ἐκκλησίας συνδέεται ἄμεσα μὲ τὴν Ἱεραποστολή, ἡ ὁποία προσπαθεῖ νὰ ὀδηγήσει ὅλα τὰ ἔθνη σὲ μία παγκόσμια κοινωνία ἐν Χριστῷ ἀγάπης. Συγχρόνως, οἱ ἀρθρογράφοι προσπαθοῦν νὰ κινητοποιήσουν τοὺς ἀναγνώστες νὰ στηρί-

15. Ν. Τσιρέβελου, *Τὰ ἱεραποστολικά περιοδικά*, σελ. 177-182 καὶ σελ. 260-265.

ξουν τὸ ἱεραποστολικό ἔργο μέσα ἀπὸ τὴν ἀνάδειξη τῆς συμβολῆς τῶν κληρικῶν, τῶν λαϊκῶν καὶ τῶν μοναχῶν στὴν ὀρθόδοξη μαρτυρία. Ἰδιαίτερα, τονίζεται ὁ πρωταγωνιστικός ρόλος τῆς γυναίκας μὲ τὰ παραδείγματα διαφόρων ἱστορικῶν γυναικείων μορφῶν. Ἐξάλλου, σημειώνεται ὅτι προέκταση τοῦ ἱεραποστολικοῦ ἔργου εἶναι ἡ κοινωνική βοήθεια, ἡ διακονία τῆς ἀγάπης καὶ ἡ θεραπεία τοῦ κοινωνικοῦ κακοῦ. Ὡστόσο, ἀποσαφηνίζεται ὅτι ἡ κοινωνική διακονία δὲν ἀποτελεῖ αὐτοσκοπὸ τῆς ὀρθόδοξης μαρτυρίας.

Ἐπιπροσθέτως, σχολιάζονται οἱ βασικές προϋποθέσεις γιὰ τὴ μετάδοση τοῦ μηνύματος τοῦ Εὐαγγελίου. Κύριος παράγοντας θεωρεῖται ὁ ἴδιος ὁ ἱεραπόστολος, ὁ ὁποῖος μὲ τὴν προσωπικότητά του, τὴν ἐργασία του καὶ τὴ μυστηριακὴ σύνδεσή του μὲ τὸν Ἰησοῦ, μπορεῖ νὰ ἐλκύσει τὸ ἐνδιαφέρον τῶν μὴ χριστιανῶν. Παράλληλα, ἡ ἀποτελεσματικὴ μετάδοση τῆς χριστιανικῆς ἀλήθειας περιλαμβάνει τὴν ἄρτια γνῶση τῆς θρησκείας καὶ τοῦ πολιτισμοῦ τῶν ἀποδεκτῶν-ἄλλων ἐθνῶν, καθὼς καὶ τὴν κωδικοποίηση τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ σὲ κάθε γλώσσα καὶ πολιτισμὸ. Σὲ ὅλα αὐτὰ σημαντικὴ κρίνεται ἡ δημιουργία γηγενῶν στελεχῶν καὶ ἡ θεμελίωση τῶν νέων ἱεραποστολικῶν ἐκκλησιῶν πάνω στους ἴδιους. Ἡ διορθόδοξη συνεργασία παρουσιάζεται, ἐπίσης, ὡς θεμελιώδης προϋπόθεση μαρτυρίας καὶ ὡς ἀντίδοτο στὴν ἐθνικιστικὴ ἐκκλησιαστικὴ διαίρεση.

Οἱ ἱεραποστολικές αὐτές ἀρχές τεκμηριώνονται μὲ τὰ παραδείγματα τῆς ἱστορίας, ἀπὸ τὰ πρωτοχριστιανικά ἔτη μέχρι καὶ τὴ σύγχρονη ἐποχή. Εἰδικότερα, παρουσιάζονται προσωπικότητες τῆς Ἱεραποστολῆς, ὅπως ὁ Ἀπόστολος Παῦλος, οἱ ἅγιοι Ἰωάννης ὁ Χρυσόστομος, Κύριλλος καὶ Μεθόδιος, Ἰουβενάλιος, Νικόλαος Κασάτκιν καὶ οἱ ἅγιες Πρίσκιλλα, Ὁλγα καὶ Φιλοθέη. Ἰδιαίτερη ἔμφαση δίνεται στὸ ἔργο τῶν ἱεραποστολῶν τῆς Ρωσικῆς Ἐκκλησίας κατὰ τοὺς νεότερους χρόνους, καθὼς καὶ σὲ διάφορα ἱεραποστολικά περιστατικά ἀπὸ τίς ἐκκλησιαστικές ἱστορικές πηγές.

Ἐξάλλου, κατὰ τὴν πρώτη δεκαετία ἔκδοσης τοῦ περιοδικοῦ καταγράφηκαν θεολογικές θέσεις σχετικές μὲ τὴ συμμετοχὴ τῶν Ὀρθοδόξων στὴν οἰκουμενικὴ κίνηση καὶ τὸ διαθρησκευτικὸ διάλογο. Ἡ συμμετοχὴ κρίθηκε ἀπαραίτητη καὶ θεωρήθηκε ὡς μία ἄλλη μορφή μαρτυρίας πρὸς τοὺς ἑτεροδόξους καὶ τοὺς ἑτερο-

θρήσκους. Ἡ ἀναγκαιότητα τοῦ διαχριστιανικοῦ διαλόγου καί ἡ κοινωνική συνεργασία τῶν χριστιανῶν παρουσιάζεται ὡς πορεία ἀλληλογνωριμίας. Ὁ διαθρησκειακός διάλογος ἐξετάζεται μέσα ἀπό τόν λόγο τῆς πατερικῆς παράδοσης, ἡ ὁποία προβάλλει ὡς βασική μέθοδο του τή νηφαλιότητα καί τόν σεβασμό πρὸς τόν πλησίον, ἐνῶ γιὰ τή σύγχρονη ἐποχή ὑπογραμμίζεται ἡ συμβολή του γιὰ τήν ἐπικράτηση τῆς εἰρήνης στὸν πλανήτη¹⁶.

Δημοσιογραφικές πληροφορίες

Οἱ δημοσιογραφικές πληροφορίες πού μεταδίδονται ἀπὸ τὸ 1981 μέχρι καί σήμερα περιγράφουν τή ζωή τῶν νέων Ἱεραποστολικῶν Ἐκκλησιῶν, πού πλέον ἔχουν ἰδρυθεῖ σέ πολλές χώρες τῆς Ἀφρικῆς, τῆς Ἀσίας, τῆς Ἀμερικῆς καί τῆς Ὠκεανίας. Πιὸ συγκεκριμένα, ἀποτυπώνεται τὸ λειτουργικὸ βίωμα στὶς νέες ἐκκλησίες καί ἡ προσέλευση πολλῶν γηγενῶν στὶς τάξεις τοῦ κλήρου μετὰ ἀπὸ προσεγμένη ἐκκλησιαστικὴ κατάρτιση, ἐνῶ δὲν παραλείπονται οἱ ἀναφορὲς σέ διάφορες ἐορταστικὲς καί κοινωνικὲς ἐκδηλώσεις. Συγχρόνως, μεταφέρεται ἡ καθημερινή ζωή, ὁ πολιτισμὸς καί ἡ θρησκευτικὴ πίστη τῶν χωρῶν τῶν νέων ἐκκλησιῶν. Σέ αὐτὰ τὰ πλαίσια, καταγράφονται περιστατικὰ τῆς καθημερινῆς ζωῆς, πού ἀποτυπώνουν τὶς δύσκολες, ἀλλὰ καί εὐχάριστες στιγμὲς τῆς Ἱεραποστολῆς, ἐνῶ ἀναδεικνύουν τὴν κοινωνικὴ διακονία (παροχὴ ὑλικῆς βοήθειας, ἀνέγερση σχολείων καί φιλανθρωπικῶν ἰδρυμάτων) ὡς θεραπεία κάθε μορφῆς κακοῦ ἀπὸ τὶς νέες ἐκκλησίες. Οἱ ἐπιστολὲς τῶν νεοφώτιστων πρὸς τὸ περιοδικὸ μεταφέρουν τὶς ἐκκλησιαστικὲς τους ἐμπειρίες, ἐνῶ τὰ κείμενα τῶν Ἱεραποστόλων ἀναδεικνύουν τὴν ἐν Χριστῷ δίψα τῶν νέων χριστιανῶν ὡς παράδειγμα γιὰ τὸν ἐπανευαγγελισμό τῶν Ἑλλήνων Ὀρθόδοξων.

Ἐξάλου, στὶς εἰδησιογραφικὲς ἐνότητες καταγράφεται ἡ δυναμικὴ ὑποστήριξη τοῦ Οἴκουμενικοῦ Πατριαρχείου στὴν Ἱεραποστολή, τὸ ὁποῖο μεριμνᾷ γιὰ τὴν ἴδρυση καί τὴν προκοπή τῶν νέων ἐκκλησιαστικῶν κοινοτήτων στὴν Ἀσία, ὅπως ἐπίσης καί τοῦ Πατριαρχείου Ἀλεξανδρείας στὴν Ἀφρική. Ἡ συμβολὴ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἐπισημαίνεται μέσα ἀπὸ τὶς

16. Ν. Τσιρέβελου, Τὰ Ἱεραποστολικά περιοδικά, σελ. 216-219.

δυναμικὲς πρωτοβουλίες τοῦ «Γραφείου Ἐξωτερικῆς Ἱεραποστολῆς» τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας, πού ὀργανώνει τὴν ἀποστολὴ κληρικῶν καί λαϊκῶν στὶς νέες ἐκκλησίες καί διαχειρίζεται μὲ διαφάνεια τὴν οικονομικὴ συνδρομὴ τῶν Ἑλλήνων δωρητῶν, καθὼς καί στὶς προσπάθειες Ἱεραποστολικῆς ἐνεργοποίησης τοῦ πληρώματός της μέσα ἀπὸ διάφορες ἐκδηλώσεις (π.χ. Ἑβδομάδα Ἐξωτερικῆς Ἱεραποστολῆς). Παράλληλα, οἱ εἰδησιογραφικὲς σελίδες τοῦ περιοδικοῦ παρουσιάζουν τὴν Ἱεραποστολικὴ ὑποστήριξη διάφορων τοπικῶν Ὀρθόδοξων Ἐκκλησιῶν καί ἰδιωτικῶν φορέων.

Τὸ μήνυμα τῆς εἰκόνας

Ἡ εἰκόνα διαδραματίζει στὸ *Πάντα τὰ Ἐθνη* σημαντικό ρόλο καί κωδικοποιεῖ τὰ γλωσσικὰ μηνύματα. Ὅλα τὰ ἐξώφυλλα καί τὰ ὀπισθόφυλλα δημοσιεύουν ἐγχρωμες φωτογραφίες. Οἱ φωτογράφοι εἶναι συνήθως οἱ ἴδιοι οἱ Ἱεραπόστολοι ἢ οἱ συνεργάτες τους. Στὶς φωτογραφίες τῶν ἐξωφύλλων κυριαρχοῦν σκηνὲς ἀπὸ τὶς Ἱεραποστολικὲς ἐργασίες καί τὴ λατρευτικὴ ζωὴ τῶν νέων ἐκκλησιαστικῶν κοινοτήτων. Ἐπίσης, παρουσιάζεται ἡ καθημερινὴ ζωὴ τῶν γυναικῶν καί τῶν παιδιῶν τῆς Ἀφρικῆς καί τῆς Ἀσίας, καθὼς καί ἡ Ἱεραποστολικὴ συνεισφορά τῶν γυναικῶν. Στὰ ὀπισθόφυλλα δίδεται ἔμφαση στὸ τοπίο τῶν ἐξωτερικῶν χωρῶν.

Στὶς φωτογραφίες τῶν ἐσωτερικῶν φύλλων ἀποτυπώνονται οἱ εὐχαριστιακὲς καί λατρευτικὲς συνάξεις, ἡ ἀνέγερση νέων ναῶν, οἱ χειροτονίες γηγενῶν καί τὰ στιγμιότυπα ἀπὸ τὸν καθημερινὸ βίο τῶν Ἱεραποστολικῶν ἐκκλησιῶν. Ὡστόσο, δὲν παραλείπονται οἱ φωτογραφίες ἀπὸ τὸ ἐκπαιδευτικὸ, κατηχητικὸ καί διακονικὸ ἔργο, οἱ ὁποῖες στὸ χωρὸ τῆς λεζάντας συνοδεύονται ἀπὸ ἔμμεσο κάλεσμα γιὰ ποικιλότηροπη συμπαράσταση. Αὐτὴ τὴ συμπαράσταση ἐπιδιώκουν καί οἱ φωτογραφίες, πού ἐστιάζουν στὴν κοινωνικὴ ἐξαθλίωση τῶν μελῶν τῶν νέων ἐκκλησιῶν καί κυρίως τῶν γυναικῶν καί τῶν παιδιῶν. Ἐπίσης, ὀρισμένες φωτογραφίες διακρίνονται γιὰ τὸ συμβολικὸ τους περιεχόμενο, τὸ ὁποῖο ἀποσκοπεῖ στὸν προβληματισμὸ τοῦ ἀναγνώστη. Τέλος, τὰ ποικίλα ἐποπτικὰ στοιχεῖα (ἀγιογραφημένες εἰκόνες, σκίτσα, πίνακες ζωγραφικῆς, χάρτες, παραστατικοὶ πίνακες) πού

έντοπίζονται άποσαφηνίζουσι τόν λόγον τών κειμένων καί όμορφαίνουσι τήν έκδοσιν τοῦ περιοδικοῦ.

Ἐπίλογος

Ἡ μελέτη τοῦ περιοδικοῦ *Πάντα τά Ἐθνη* ἀναδεικνύει τήν ἱστορική του συμβολή στή μετάδοσιν καί πρόσληψιν τοῦ μηνύματος τοῦ Εὐαγγελίου σέ ὅλον τόν κόσμον καθώς καί στήν ἀναζωπύρωσιν τοῦ ἐνδιαφέροντος τών Ἑλλήνων/Ἑλληνίδων γιά τήν Ἱεραποστολή ἀπό τό 1981 μέχρι σήμερα. Τό περιοδικό εἶναι δημοσιογραφικό ὄργανο τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος. Ἰδρυτής του ὑπῆρξε ὁ νῦν Ἀρχιεπίσκοπος Τυράνων Ἀναστάσιος, ἐνῶ ὑπεύθυνος σύνταξης ἦταν ὁ καθηγητής τῆς Ἱεραποστολικῆς στό Πανεπιστήμιο τών Ἀθηνῶν Ἡλίας Βουλγαράκης (1927-1999). Ἡ καλλιέργεια τῆς οἰκουμενικότητας τῆς Ὁρθόδοξης, ἡ δημιουργία τοῦ ἐνδιαφέροντος γιά τήν μετάδοσιν τοῦ Εὐαγγελίου σέ ὅλον τόν κόσμον καί ἡ πληροφόρησιν γιά τήν πολύμορφη πραγματικότητα τών Ἐθνῶν ἐκφράζουσι τοὺς στόχους τοῦ περιοδικοῦ. Αὐτοί οἱ στόχοι ὑπηρετοῦνται ἐδῶ καί 40 ἔτη μέσα ἀπό τά 159 τεύχη πού ἔχουσι δημοσιευτεῖ.

Τό περιοδικό *Πάντα τά Ἐθνη* κατά τήν πρώτη του δεκαετία πρόβαλε τήν οἰκουμενικότητα τῆς Ἐκκλησίας μέ θεολογική τεκμηρίωσιν, μερίμνησε γιά τήν ἐνημέρωσιν καί πληροφόρησιν τών Ἑλλήνων ἀναγνωστῶν γιά τόν ἐκκλησιαστικό καί καθημερινό βίον τών ἀνά τήν Οἰκουμένη Ἱεραποστολικῶν Ἐκκλησιῶν, προσφέροντας συγχρόνως τή θεολογική κατάρτισιν καί τήν Ἱεραποστολική πληροφόρησιν. Στή δεύτερη καί τήν τρίτη δεκαετία του ἔδωσε ἔμφασιν στήν εἰδησιογραφική ἐνημέρωσιν τών ἀναγνωστῶν, σύνδεσε τή θεολογία τῆς Ἱεραποστολῆς μέ τήν κοινωνική διακονία καί κινήτωποίησε τοὺς Ἑλλήνες ἀναγνώστες, γιά νά ὑποστηρίξουσι οἰκονομικά τίς νεοϊδρυθεῖσες ἐκκλησίες στήν Οἰκουμένη.

Κατά τήν τέταρτη δεκαετία του, ὑπό τή μερίμνησιν τοῦ Μητροπολίτη Φαναρίου κ. Ἀγαθαγγέλου, Γενικοῦ Διευθυντῆ τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καί Ἐκδότη τοῦ Περιοδικοῦ, συνεχίζεται δυναμικά ἡ θεολογική σπουδή τών ἀναγνωστῶν καί προβάλλεται τό ἔργον τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας σέ κάθε γωνία τῆς γῆς. Αὐτό ἐπιτυγχάνεται μέ τήν ὕλην του πού ἀποτελεῖται ἀπό μελετήματα καί ἄρθρα θεολογι-

κοῦ ἢ ἱστορικοῦ περιεχομένου, καθώς καί ἀπό εἰδησιογραφικά κείμενα καί χρονικά, μέ ἐνημερωτικό καί πληροφοριακό περιεχόμενο, πού καλλιεργοῦν τήν εὐαισθητοποίηση τών Ἑλλήνων ἀναγνωστῶν γιά τήν Ἱεραποστολή. Οἱ θεολογικές θέσεις προβάλλουσι τήν Ἱεραποστολική αὐτοσυνειδησία καί ὑπογραμμίζουσι τήν οἰκουμενικότητα τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας. Συγχρόνως, ἀποτυπώνουσι τίς βασικές μεθόδους μαρτυρίας, οἱ ὁποῖες συνοψίζουσι στή «σάρκωσιν» τοῦ λόγου τοῦ Θεοῦ σέ κάθε λαό.

Ἀναμφίβολα τό Ἱεραποστολικό περιοδικό *Πάντα τά Ἐθνη* μέ τόν Ἱεραποστολικόν του λόγον συνέβαλε στήν ἀναβίωσιν τῆς Ὁρθόδοξης μαρτυρίας. Στίς σελίδες τοῦ περιοδικοῦ ἀπό τήν ἴδρυσή του μέχρι καί σήμερα περιγράφεται ἡ ζωντανή ἱστορία τῆς Ὁρθόδοξης μαρτυρίας στόν κόσμον καί προάγεται ἡ παγκόσμια ἀποστολή τών χριστιανῶν, πού σύμφωνα μέ τόν ἰδρυτή τοῦ περιοδικοῦ νῦν Ἀρχιεπίσκοπον Τυράνων καί πάσης Ἀλβανίας κ. Ἀναστάσιον, «δονεῖται ἀπό τό μήνυμα τῆς Ἀναστάσεως καί ἀναπνέει στήν ἀτμόσφαιρα τῆς Πεντηκοστῆς»¹⁷.

Πλέον ἡ μετάδοσιν καί πρόσληψιν τοῦ μηνύματος σχετικά μέ τή θεολογία τῆς χριστιανικῆς μαρτυρίας καί ἡ εἰδησιογραφική πληροφόρησιν γιά τά δρώμενα στίς νέες Ἱεραποστολικές ἐκκλησίες ἐξακολουθεῖ νά διχοχέτεται μέσα ἀπό τήν ἐντυπνῆν έκδοσιν ἀλλά καί τήν ἠλεκτρονικήν έκδοσίν τῆς¹⁸. Ὅπως δῆποτε, ὅμως, ἡ συνέχειά του ἐξαρτᾶται καί ἀπό τοὺς ἀναγνώστες, πρὸς τοὺς ὁποῖους ἀπευθύνεται μέ στόχον, ὄχι μόνον νά τοὺς εὐαισθητοποιήσει, προκειμένου νά ἐνισχύσουσι οἰκονομικά τά Ἱεραποστολικά κλιμάκια, ἀλλά νά συνειδητοποιήσουσι καί οἱ ἴδιοι τήν πίστιν τους καί τό αὐτόνομόν χρέος τῆς μαρτυρίας στήν καθημερινήν τους ζωή.

Νικόλαος Τσιρέβελοσ,

Δρ. Θεολογίας

Διδάσκων στό Πανεπιστήμιο Αἰγαίου,

Θεσσαλίας καί «Logos» Τυράνων

17. Ἐπισκόπου Ἀνδρούσης (νῦν Ἀρχιεπισκόπου Τυράνων καί πάσης Ἀλβανίας) Ἀναστασίου (Γιαννουλάτου), «Πάντα τά Ἐθνη», *Πάντα τά Ἐθνη*, τεύχ. 1 (1981-82), σελ. 3.

18. Ἡ ἠλεκτρονικήν έκδοσιν τοῦ περιοδικοῦ εἶναι διαθέσιμη στό http://www.apostoliki-diakonia.gr/gr_main/mission/ierapostolh.asp?main=periodiko.htm (ἀνακτήθηκε στίς 17/6/2021)

Ἑρώτηση:

Μπορούμε τούς κατηχουμένους νά τούς ὀνομάζουμε χριστιανούς;

Ἀπάντηση:

Ἡ ἐρώτησις-ἀπορία αὐτή δημιουργήθηκε, ἐπειδή στό προηγούμενο σημείωμα μεταφέραμε τή γνώμη τοῦ ἁγίου Νικοδήμου τοῦ Ἀγιορείτη πού γράφει στήν ἐρμηνεία τοῦ ἰδ' κανόνα τῆς Α' Οἰκουμενικῆς Συνόδου: «Λοιπόν αἱ Σύνοδοι διά τοῦτο τούς κατηχουμένους ἐπιτιμῶσιν ὡς οἰκέτους (= οἰκιακούς) ἤδη ὄντας, καί τήν πίστιν δεξαμένους, καί χριστιανούς ὀνομαζομένων» («Πηδάλιον», σελ. 143).

Καί μή νομισθεῖ ὅτι αὐθαιρέτως χρησιμοποιεῖ ὁ ἅγιος Νικόδημος τήν ὀνομασία αὐτή γιά τούς κατηχουμένους, ἀλλά στηρίζεται καί αὐτός στούς κανόνες ζ' (7) τῆς Β' καί ζε' (95) τῆς Πενθέκτης Οἰκουμενικῆς Συνόδου.

Προηγούμενως ὅμως θά πρέπει νά ὑπενθυμίσουμε ὅτι ἡ ὀνομασία χριστιανοί εἶναι ἀπό τήν ἐποχή τῶν Ἀποστόλων. Ἦδη ὁ Εὐαγγελιστής Λουκάς μᾶς πληροφορεῖ (Πράξ. 11,26) ὅτι «στήν Ἀντιόχεια ὀνομάσθησαν γιά πρώτη φορά οἱ μαθητές τοῦ Κυρίου Χριστιανοί».

Ὁ ζ' κανόνας τῆς Β' Οἰκουμενικῆς Συνόδου ὀρίζει μεταξύ ἄλλων: «Πάντας τούς αὐτῶν (αἵρετικούς) θέλοντας προστίθεσθαι τῇ Ὁρθοδοξίᾳ, ὡς Ἕλληνας δεχόμεθα· καί τήν πρώτην ἡμέραν ποιοῦμεν αὐτούς χριστιανούς, τήν δέ

δευτέραν κατηχουμένους· εἶτα τῇ τρίτῃ ...». Τά ἴδια ἐπαναλαμβάνει καί ὁ ζε' κανόνας τῆς Πενθέκτης Οἰκουμενικῆς Συνόδου.

Ὁ κανονολόγος Ἀριστηνός σχολιάζει σχετικῶς στόν ζε' τῆς Πενθέκτης: «Καί τούς λοιπούς αἵρετικούς τούς προσερχομένους τῇ ὀρθοδόξῳ πίστει, καί ὡς Ἕλληνας παραδεχόμενοι, καί βαπτίζοντες, τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ τὰς αἵρέσεις αὐτῶν ἀπαιτοῦμεν ἀναθεματίζειν, καί ποιοῦμεν αὐτούς, ὅσον κατά τοῦτο, χριστιανούς· τῇ δέ δευτέρᾳ, κατηχοῦμεν αὐτούς τόν λόγον τῆς ἀληθείας, καί ἐφεξῆς τὰ λοιπά ποιοῦμεν» (Γ. Ράλλη – Μ. Ποιτῆ, *Σύνταγμα τῶν θείων καί ἱερῶν κανόνων*, τόμ. Β', Ἀθήνησι 1852, σελ. 532).

Καί ὁ ἅγιος Νικόδημος ἐπεξηγεῖ στόν ζ' κανόνα τῆς Β' Οἰκουμενικῆς Συνόδου: «Καί τήν μὲν πρώτην ἡμέραν κάμνομεν αὐτούς χριστιανούς, ἥτοι τούς κάμνομεν νά δεχθοῦν ὅλα τὰ τῶν χριστιανῶν δόγματα. Ἐξω τοῦ Νάρθηκος τῆς ἐκκλησίας, ἐπιτιθεμένης τῆς χειρὸς τοῦ ἱερέως ἐπάνω εἰς αὐτούς ... τήν δέ δευτέραν τούς κάμνομεν κατηχουμένους» («Πηδάλιον», σελ. 164).

Ὅποτε δέν νομίζουμε ὅτι ὑπάρχει ἀντίρρηση ὅτι καί ὁ ἅγιος Νικόδημος ὀρθῶς γράφει ὅτι οἱ κατηχούμενοι ὀνομάζονται καί χριστιανοί. Ἐπομένως κι ἐμεῖς οἱ βαπτισμένοι χριστιανοί μπορούμε νά καλοῦμε χριστιανούς καί τούς κατηχουμένους.

Παν. Ἰ. Μπούμπης

Ἡ Ὑψωση τοῦ Τιμίου Σταυροῦ στήν Ἐπισκοπή Μπουκόμπας

Ἡ πένθιμη ἡμέρα τῆς Ὑψώσεως τοῦ Τιμίου Σταυροῦ, ἦταν ἡμέρα χαρᾶς καί πανηγυριοῦ γιά τοὺς ἐορτάζοντες χριστιανούς μας, τῆς πολυπληθῆστερης Ἐνορίας τοῦ Τιμίου Σταυροῦ Κακερέρε, πού βρίσκεται στά σύνορα μέ τή Ρουάντα.

Στὴν πανηγυρική θεία Λειτουργία, συμμετείχαν ὅλοι οἱ ἱερεῖς τῆς Β' Ἀρχιερατικῆς Περιφέρειας Καράγκουε καί Κύερούας καί πολλές γειτονικές Ἐνορίες μέ τοὺς πιστοὺς τους, τίς χορωδίες καί τὰ χορευτικά τους συγκροτήματα.

Ὁ Πατριαρχικός Ἐπίτροπος στό κήρυγμά του, τόνισε

τὴν μεγάλη ἀγάπη τοῦ Χριστοῦ γιά τὸν ἄνθρωπο, πού τὸν ἔφερε στὸν κόσμο καί τὸν ἀνέβασε στὸν Σταυρό. Προσκυνοῦντες σήμερα τὸν ζωοποιό Σταυρό, εἴμαστε πάνω στὸν Γολγοθᾶ. Καλοῦμαστε νὰ μιμηθοῦμε τὴν ἀγάπη τοῦ Ἰωάννου τοῦ Θεολόγου, τὴν μετάνοια τοῦ Ἀποστόλου καί τὴν ὁμολογία τοῦ Ἐκατόνταρχου. Βιώνουμε τὸ παράδοξο· ἐνῶ ὁ Σταυρός εἶναι βασανιστήριο καί πόνος, ἐμεῖς χαιρόμαστε, διότι ὁ Σταυρός ὁδήγησε στὴν Ἀνάσταση. Εἶναι ἡ ἐλπίδα γιά τὴν πορεία μας σ' αὐτὴ τὴ ζωὴ καί τὴν αἰωνιότητα.

Μετά τὴν τελετὴ τῆς Ὑψώσεως καί τὴ θεία Λειτουργία, ἔγινε ἡ λιτάνευση τοῦ Σταυροῦ καί ἀκολούθησε κοινή νηστήσιμη τράπεζα καί γιορτὴ μέ παραδοσιακοὺς χορούς.

Ὁ ἐφημέριος τῆς Ἐνορίας τοῦ Τιμίου Σταυροῦ Κακερέρε π. Ἀντώνιος, ἔδειξε τὸ οἰκόπεδο ὅπου παρεκάλεσε νὰ κτισθεῖ ἓνα σχολεῖο γιά τὰ πολλὰ παιδιά τῆς Ἐνορίας. Ὁ Πατριαρχικός Ἐπίτροπος, Ἀρχιμανδρίτης π. Χρυσόστομος Μαϊδώνης, ἀπευθυνόμενος στοὺς παρευρισκομένους, ἐπεσήμανε ὅτι δέν υπάρχουν τὰ ἀπαραίτητα κονδύλια γιά τὸ συγκεκριμένο ἔργο, ἀλλὰ ἐάν πιστεύουμε, ὁ Ἅγιος Θεός καί ἡ χάρις τοῦ Σταυροῦ μποροῦν νὰ κάνουν τὸ θαῦμα.

Ἀπὸ τὴν Ἱερά Ἐπισκοπὴ Μπουκόμπας

Πάντα τὰ ἔθνη

Χειροτονία Διακόνου στήν Κανάγκα

Στή δεύτερη Ἁγία Τράπεζα τοῦ Ἱεροῦ Καθεδρικοῦ Ναοῦ τοῦ Ἁγίου Ἀνδρέα Κανάγκας, πού εἶναι ἀφιερωμένη πρὸς τιμὴ τοῦ Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσσοστόμου καὶ τοῦ Ἁγίου Χαρίτωνος, λειτούργησε, ἐπὶ τῆ ἑορτῆ τῆς μνήμης τοῦ Ἁγίου Χαρίτωνος, ὁ Σεβασμιώτατος Μητροπολίτης Κανάγκας κ. Θεοδόσιος. Κατὰ τὴ διάρκειά τῆς θείας Λειτουργίας, τέλεσε τὴν εἰς Διάκονο χειροτονία τοῦ π. Ἰώβ, παλιοῦ κατηχητῆ μέ καταγωγή ἀπὸ τὴν πόλη τῆς Μπουζουμάι.

Ὁ Σεβασμιώτατος, στό κήρυγμά του, ἀναφέρθηκε στό βίο τοῦ Ἁγίου Χαρίτωνά καὶ στήν πνευματικὴ διαθήκη τὴν ὁποία κατέλειπε στοὺς μαθητές του. Συνέδεσε τό πρόσωπο τοῦ ἑορτάζοντα Ἁγίου μέ τόν μακαριστό Ἱεραπόστολο, Ἀρχιμανδρίτη π. Χαρίωνα Πνευματικάκη, πού σάν σήμερα ἐόρταζε τὰ ὀνομαστήριά του. Τόνισε πὺς μέχρι σήμερα, στίς καρδιές τῶν Ὁρθόδοξων πιστῶν τῆς Ἀφρικῆς, ἦχε ἡ προτροπή αὐτοῦ τοῦ σύγχρονου ἱεραποστόλου τῆς Ἐκκλησίας μας: «Χτυπάτε τίς καμπάνες τῆς Ὁρθοδοξίας σ' ὅλη τὴν Ἀφρική».

Ἀπευθυνόμενος στό νέο Διάκονο, τοῦ ὑπογράμμισε, ὅτι τὰ λόγια αὐτά τοῦ π. Χαρίωνα, δέν θά πρέπει ποτέ νά σβηστοῦν ἀπὸ τὴν καρδιά του καὶ νά τρέχει μέ πνεῦμα ἀγωνιστικό καὶ θυσιαστικό, χτυπώντας σέ ὅλα τὰ μήκη καὶ τὰ πλάτη τῆς τοπικῆς Ἐκκλησίας τίς καμπάνες τοῦ Εὐαγγελισμοῦ τῆς Ἀλήθειας στοὺς διψασμένους Ἀφρικανούς ἀδελφούς.

Στό τέλος τῆς θείας Λειτουργίας, μέ αἰσθήματα συγκίνησης καὶ πολλῆς εὐγνωμοσύνης, τελέσθηκε Τρισάγιο ἐπὶ τοῦ τάφου τοῦ π. Χαρίωνα.

Ἀπὸ τὴν Ἱερά Μητρόπολη Κανάγκας

Κατασκηνωτικά διήμερα τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κορέας

Τό σαββατοκύριακο 24 - 25 Ἰουλίου 2021, πραγματοποιήθηκε μέ ἐπιτυχία τό κατασκηνωτικό διήμερο (Retreat), στήν Ἐνορία τοῦ Ἁγίου Διουσιού Αἰγίνης στήν πόλη Οὐλσάν.

Λόγω τῶν περιοριστικῶν μέτρων, γιά τήν προστασία τῶν παιδιῶν ἀπό τόν Covid-19, ἡ προσέλευση τῶν μαθητῶν Δημοτικοῦ, Γυμνασίου, Λυκείου ἔγινε τμηματικά.

Οἱ συζητήσεις περιστράφηκαν γύρω ἀπό τά θέματα: «Ἡ ἐπικοινωνία στήν ψηφιακή ἐποχή» καί «Ἡ ἐξάσκηση τῆς ἀρετῆς καί τῆς ἐγκράτειας στήν σωστή χρήση τῶν ἠλεκτρονικῶν μέσων». Ἡ συμμετοχή τῶν παιδιῶν στόν Μεγάλο Ἑσπερινό τοῦ Σαββάτου καί στίς Ἀκολουθίες τῆς Κυριακῆς ἦταν μεγάλη εὐκαιρία πνευματικῆς τροφοδοσίας.

Δοξάζουμε τόν Θεό, πού μᾶς χάρισε μετά ἀπό πολλούς μῆνες τήν σπουδαία αὐτή εὐκαιρία τῆς πρόσωπο

πρός πρόσωπο ἐπικοινωνίας, ἡ ὁποία ἰδιαίτερως χαροποίησε μικρούς καί μεγάλους.

Τό Σάββατο 14 Αὐγούστου 2021, στήν πόλη Τσόντσου, ἔγινε εἰδικό πρόγραμμα γιά τά παιδιά (Spiritual Retreat) μέ θέμα: «Τό πρόβλημα τῶν παιδικῶν αὐτοκτονιῶν στήν Κορέα καί ἡ ἀντιμετώπισή του». Ἡ ἔμφαση δόθηκε στή σωστή ἐπικοινωνία καί τό ἄνοιγμα τῆς καρδιάς γιά ἐκζήτηση βοήθειας ἀπό τόν Θεό, τήν Παναγία καί ἀπό ἀνθρώπους ἐμπιστοσύνης τοῦ οικογενειακοῦ καί φιλικοῦ περιβάλλοντος.

Μέ κατάλληλα παραδείγματα τονίστηκε, ὅτι ἡ ψυχική μοναξιά καί ἡ ἀπομόνωση εἶναι ἡ κυριώτερη αἰτία πού προκαλεῖ ἀδιέξοδα, τά ὁποία, μέ τήν σειρά τους, ὀδηγοῦν σέ δρόμους αὐτοκαταστροφικούς.

Ἀπό τήν Ἱερά Μητρόπολη Κορέας

«τῶν δέ μαθητῶν καθῶς νύπορεῖτό τις, ὥρισαν ἕκαστος αὐτῶν εἰς διακονίαν πέμψαι τοῖς... ἀδελφοῖς»

(Πράξ. ια' 29)

Ἀπό 01-04-2021 ἕως 30-06-2021 προσφέρθηκαν στό Γραφεῖο τῆς Ἐξωτερικῆς Ἱεραποστολῆς τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας τά παρακάτω χρηματικά ποσά γιά τό ἱεραποστολικό ἔργο ἀπό τούς:

Ἀγγελίνα Παναγιώτη 100 • Ἀθανασίου Παναγιώτα 10 • Ἀναγνωστοπούλου Ἀργύρη 30 • Ἀντωνίου Σ. Παναγιώτη 100 • Ἀνώνυμο (Γ.Ε. 707) 67 • Ἀνώνυμο (Γ.Ε. 1731) 10 • Ἀνώνυμο (Γ.Ε. 1795) 500 • Ἀνώνυμο (Γ.Ε. 348) 300 • Ἀνώνυμο (Γ.Ε. 1858) 1.500 • Ἀνώνυμο (Γ.Ε. 1863) 200 • Ἀνώνυμο (Γ.Ε. 357) 30 • Ἀνώνυμο (Γ.Ε. 1762, 1763) 40 • Ἀνώνυμο (Γ.Ε. 1764) 100 • Ἀνώνυμο (Γ.Ε. 1737) 20 • Ἀνώνυμο (Γ.Ε. 1832) 600 • Ἀνώνυμο (Γ.Ε. 1827) 1.000 • Ἀνώνυμο (Γ.Ε. 1736) 30 • Ἀνώνυμο (Γ.Ε. 1211) 20 • Ἀνώνυμο (Γ.Ε. 1797) 50 • Ἀνώνυμο (Γ.Ε. 1209) 130 • Ἀνώνυμο (Γ.Ε. 1831) 900 • Ἀνώνυμο (Γ.Ε. 1847, 1848) 100 • Ἀνώνυμο (Γ.Ε. 1799) 100 • Ἀνώνυμο (Γ.Ε. 1727) 10 • Ἀνώνυμο (Α.Α. 2004) 90 • Ἀνώνυμο (Γ.Ε. 716) 50 • Ἀνώνυμο (Α.Α. 2046) 90 • Ἀνώνυμο (Γ.Ε. 371) 400 • Ἀνώνυμο (Α.Α. 2043) 90 • Ἀνώνυμο (Γ.Ε. 1796) 50 • Ἀνώνυμο (Γ.Ε. 1817) 50 • Ἀνώνυμο (Γ.Ε. 1793) 20 • Ἀνώνυμο (Γ.Ε. 1769) 100 • Ἀνώνυμο (Γ.Ε. 1734) 20 • Ἀποστολίδου Ἀθηνᾶ 30 • Ἀριστοτελίδη 200 • Ἀρμπῆ Ε. 30 • Ἀρναούτη Περίδη

Ἀμαλία 105 • Ἀκρώ 50 • Ἀἰβαζάκη Νίκη 120 • Βαλωμένου Βασιλική 30 • Βαμβακᾶ Βλάσιο 10 • Βιολάκη Ἐμμανουήλ 10 • Βλαγκούλη Νίκη 250 • Βλαχιώτη Βασιλική 100 • Βλέτσα Ξένη 10 • Γαβρίδου Σοφία 150 • Γερογιώργη Ἀναστασία 80 • Γεωργάτου Δήμητρα 50 • Γεωργίου Ἐλευθέριο 30 • Γεωργόπουλο Νικόλαο 40 • Γεωργότα Γεράσ. 50 • Γιαννακόπουλο Α. 2.000 • Γιαννοπούλου Παναγιώτα 6 • Γκιουρτζιάν Μαρία 150 • Γούρα Σοφία 20 • Γουργούρα Ἀγγελική 20 • Γραμματικά Σωτήριο 25 • Γυμνάσιο Πρότυπο Εὐρωπ. Ἀλίμου 82,2 • Δαβάκη Εὐστράτιο 30 • Δαβάκη Σπυρίδωνα 50 • Δαμιανό Ἀναστάσιο 20 • Δανιηλίδη Χρῆστο 10 • Δελῆ Δημήτριο 10.000 • Δεληγιώργη Κων/νο 60 • Δελήμπαση Εὐαγγελία 200 • Δημητρίου Νίκη 50 • Διαμαντίδου Βασιλική 30 • Διαμαντόπουλο Θεόδωρο 20 • Διζέλου Ἀνετούλα 978 • Διονάτου Ζαχ. 15 • Δουγαλῆ Παναγιώτη 50 • Δραγώγια Βασ. 50 • Δρακουλάκη Μενέλαο 140 • Ἐλευθερίου Εὐστ. 50 • Ζέρβα Νικ. Δημ. 50 • Ζηλιανάκη Ἐλένη 50 • Ζησάκη Ἰωάννη 10 • Ζιωτόπουλο Ἀγνίσιαο 250 • Ζιωτόπουλο Παναγιώτη 50 • Ζουμπούλογλου Χρυσσαυγή 50 • Ζυμπιρικάκη Ἀναστάσιο 5 • Ἴησαστήριο «Οἱ Ἅγ. Θεόδωροι» 30 • Θαλασέλη Παναγιώτη 200 • Θαλασσινοῦ Κυριακή 50 • Θεοδωρακάκη Ζωζώ 60 • Θηβαίου Δ. 20 • Θηρεσία 20

• Ἰορδανίδη Χρῆστο 50 • Ἰωαννίδου Σταματούλα 20 • Κακαράτζα Ἀντώνιο 10 • Καλλῆ Παναγιώτη 25 • Καλογιάννη Μακρίνα 20 • Κάμα Βασίλειο 5 • Κανταρᾶ Ἰωάννη 10 • Καντιδάκη Ἰωάννη 90 • Καραγεώργου Μαρία 55 • Καραμῆτρο Ἰωάννη 50 • Καρβέλα Παναγιώτη 100 • Καρυώτου Χαρίκλεια 50 • Κατρίνη Θεόδωρο 50 • Καφᾶτο Ἀντώνιο 100 • Κιούση Παρασκευή 20 • Κονδύλη Μιχάλη 250 • Κόντο Θεόδωρο 40 • Κορίκη Μάχη 50 • Κορίλλη Ἑλένη 30 • Κοσκινᾶ - Ράπτη Κυριακούλα 50 • Κοτοπούλη Ἀνδρέα 20 • Κούγια Αἰκατερίνη 100 • Κουκουλάκη Ἑλένη 20 • Κούλη Ἀγάπη 250 • Κουνδῆ Νικόλαο 50 • Κουνιάκη Ἰουλία 100 • Κουπαράνη Στέργιο 17 • Κουράφα Χριστίνα 300 • Κουρούση Σταῦρο 70 • Κοῦτα Ἀλέξανδρο 5 • Κουτσογιάννη Ἀγγελική 150 • Κουτσογιάννη Δ. 120 • Κωνσταντινίδου Ἐλεοῦσα Μαρία 50 • Κωνσταντοπούλου Βούλα 40 • Κωστοπούλου Παναγιώτα 30 • Λεβεσάνο Νικόλαο 150 • Λεφάκη Ἑλένη 15 • Λουμοῦ Παναγιωτοπούλου Παναγιώτα 10 • Λυμπέρη Δημήτριο 160 • Μανθόπουλο Κων/νο 950 • Μαρινάκη Κώστα 20 • Μάρκου Νικόλαο 50 • Ματζιαρλῆ Γρηγόριο 20 • Μαυράκη Στέφανο 30 • Μητράκου Ἐφθ 30 • Μπτσάλα Γεώργιο 20 • Μιχαηλίδη Ἰωάν. καί Κων/να 100 • Μονή Κοιμήσεως Θεοτόκου Μάκρης 100 • Μορφωνιό Κων/νο 50 • Μπάμπη Παναγιώτα 50 • Μπαῦρο Ἀπόστολο 50 • Μπαρσάκη - Λέρτα Φωτεινή 30 • Μπαρσάκη Κων/νο 30 • Μπεγκλιῆ Γεωργία 20 • Μπέλμπα Δήμητρα 20 • Μπιρπανᾶγο Α. 20 • Μπουζάνη Σοφία 50 • Μπούκουρα Χρῆστο 300 • Μυλωνάκη Μαρκέλλα 50 • Νάννου Εἰρήνη 50 • Νᾶνο Ἐλευθέ-

ριο 50 • Ναό Ἁγ. Δημ. Μυκονιάτ. 38 • Ναό Ἁγ. Τρύφωνα 190,8 • Νικολαῖδη Θεοφ. 200 • Νικολαῖδη Ματθαῖο 100 • Νικολόπουλο Στέργιο 10 • Ξόγνου Μαρία 50 • Παναγιωτουναῖο Γ. Σαράντο 50 • Παντζοπούλου Ἀδαμαντία 100 • Παπαδημητράκη Δανιήλ 20 • Παπαδημητρίου Ἀπόστολο 100 • Παπαδόπουλο Κυριάκο 300 • Παπαθανασοπούλου Βασιλική 50 • Παπαϊωάννου Ἀγγελική 100 • Πατούνα Ἐμ. 90 • Παυλάκο Ἀλέξανδρο 30 • Πλιάφα Ἑλένη 50 • Πλουμίδη Γεώργιο 20 • Ράπτη Κων/νο 300 • Ρέλλο Εὐθύμιο 25 • Ρώμα Γ. Χρῆστο 20 • Σαββίδη Παναγιώτη 50 • Σαραβάνου Βασιλική 50 • Σήμου Ἀναστασία 100 • Σκορδιλάκη Εὐαγγελία 200 • Σκουλᾶ Ἐμμανουήλ 70 • Σολδατο Εὐάγγελο 50 • Σολομωνίδου Ἀνδρομάχη 30 • Σουσόπουλο Ἀθανάσιο 100 • Σπυρόπουλο Σπυρίδωνα 40 • Σταθόπουλο Γ. 50 • Σταθοπούλου Παναγιώτα 20 • Στεργιούλη Βασίλειο 20 • Σύλλογο «Μακρυγιάννης» 200 • Σφονδουλιᾶ Μαγδαληνή 50 • Τζανέτη Στυλιανό 20 • Τζῆμα Ν. Δημήτριο 150 • Τζιρίτη Κωνσταντίνα 1.000 • Τιμοθέη Ἠγουμένη 50 • Τόδουλο Ἀπόστολο 20 • Τούντα Δημήτριο 50 • Τραϊκάκη Σπυρίδωνα 50 • Τσάβου Μαργαρίτα 100 • Τσέγκου Μαρία 50 • Τσελεπατιώτη Εὐάγγ. 100 • Τσιοκάνου Φρειδερίκη 100 • Τσόλη Ἄννα 45 • Φιλιππίδη Σταῦρο 50 • Χαμουρούδη Λαμπρινή 30 • Χαρίση Κων/νο 400 • Χατζηγεωργίου Μαρία 85 • Χατζηπαῦ Παῦλο 105,01 • Χατζησταύρου Ἀνδρέα 100 • Χατζοπλάκη Λάζαρο 10 • Χήρα Ἀναστασία 1.100.

Ἐπιμέλεια: Εὐάγγελος Α. Ζουρδούμης

❧ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ❧

Θεραποστολή χωρίς λόγια Μ.Σ.Π.	2
12ο Ό Μοναχισμός στην ύπηρεσία τῆς ἀποστολῆς τῆς Ἐκκλησίας † ὁ Κορέας Ἀμβρόσιος.....	3
π: Κωνσταντῖνος Στρατηγόπουλος: «Ἀπό τὴν δράση στό μυστήριο τοῦ Ἰησοῦ» + Ὁ Ναυπάκτου καὶ Ἁγίου Βλασίου Ἱερόθεος.....	9
Θεραποστολικό Σεμιναριακό Πρόγραμμα	14
Ἐκδημίες Ἀρχιερέων Γ.Ε.Ι.	16
Τό περιοδικό Πάντα τὰ Ἔθνη – 40 χρόνια ἱεραποστολικῆς ἐνημέρωσης καὶ θεολογικῆς σπουδῆς τῶν ἀναγνωστῶν Νικόλαος Τσιρέβελος.....	18
Νομοκανονικά Παναγιώτης Ἰ. Μπούμης	25
Ἡ ὕψωση τοῦ Τιμίου Σταυροῦ στὴν Ἐπισκοπὴ Μπουκόμπας.....	26
Χειροτονία Διακόνου στὴν Κανάγκα	27
Κατασκηνωτικά διήμερα τῆς Ἐκκλησίας τῆς Κορέας.....	28
Δωρητές Εὐάγγελος Δ. Ζουρδούμης.....	29

Ἐξώφυλλο - Ὁπισθόφυλλο: Μικρὴ ἀφρικανὴ μὲ τὸ ἀντίδωρο
στὰ παιδικὰ κερὰκιὰ τῆς. Πιστοὶ μπροστὰ στὴν ἀχνροκαλύβα
πού χρησιμοποιοῦν γιὰ ναό.

Πάντα τὰ ἔθνη

ΒΡΑΒΕΙΟ ΑΚΑΔΗΜΙΑΣ ΑΘΗΝΩΝ
Ἔτος ΔΗ', τεῦχος 159, Ἰούλιος - Αὐγούστος - Σεπτέμβριος 2021
Τριμηνιαῖο ἱεραποστολικό περιοδικό
ΚΩΔΙΚΟΣ 3536

* Πληροφορεῖ μὲ τρόπο υπεύθυνο γιὰ τίς ὀρθόδοξες ἱεραποστολικές προσπάθειες ἀνά τὸν κόσμον.
* Ἐνημερώνει πάνω στὴν πολὺμορφη πραγματικότητα τοῦ κόσμου, πού περιλαμβάνει τόσα ἔθνη μὲ ποικίλα προβλήματα καὶ χαρίσματα.

Ἰδιοκτῆτης: Ἀποστολικὴ Διακονία τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος - Ἰωάννου Γενναδίου 14 - Ἀθήνα 115 21.

Ἐκδότης - Διευθυντής: Ὁ Μητροπολίτης Φαναρίου κ. Ἀγαθάγγελος, Γενικός Διευθυντής τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, Ἰαίου 1, 11521 Ἀθήνα.

Ἰδρυτής: Ὁ Ἀρχιεπίσκοπος Τيرانῶν καὶ πάσης Ἀλβανίας κ. Ἀναστάσιος. Διετέλεσε Διευθυντής κατὰ τὰ ἔτη 1981-1992.

Υπεύθυνος ὕλης: Εὐάγγελος Ν. Μαρινόπουλος.
Σύνταξη - Ἐπιμέλεια ἐκδόσεως: Γραφεῖο Ἐξωτερικῆς Θεραποστολῆς τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας.

Καλλιτεχνικὴ ἐπιμέλεια: Τμήμα Φωτοστοιχειοθεσίας τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος.

Ἐπιστολές - Ἐμβάσματα: «ΠΑΝΤΑ ΤΑ ΕΘΝΗ» Ἀποστολικὴ Διακονία, Ἰω. Γενναδίου 14 - Ἀθήνα 115 21 - Τηλ. 210-7272.315-316. Fax: 210-7272-310.

Συνδρομὴ γιὰ 1 χρόνο:

Ἐσωτερικοῦ . . . . . € 5
Κύπρου . . . . . € 12
Εὐρώπης . . . . . € 12
Λοιπές χώρες . . . . . € 14
Γιὰ τοὺς φοιτητές καὶ μαθητές: . . . . . € 2,50
Τιμὴ τεύχους . . . . . € 1,25

* Τὸ ποσὸν τῆς συνδρομῆς ἔχει συμβολικὸ χαρακτήρα. Δέν ἀποσκοπεῖ μόνο στὴν κάλυψη τῶν ἐξόδων ἐκδόσεως τοῦ περιοδικοῦ, ἀλλὰ καὶ στὴ διαμόρφωση υπεύθυνης ἱεραποστολικῆς συνειδήσεως. Γίνονται δεκτές προαιρετικὲς προσφορές γιὰ τὴν ἔκδοση τοῦ περιοδικοῦ. Ἀριθμὸς Λογαριασμοῦ Ἐθνικῆς Τραπεζῆς: 146/558074-94.

IBAN: GR0501101460000014655807494

Παρακαλοῦμε θερμὰ, μετὰ ἀπὸ ὀποιαδήποτε κατάθεση, νὰ ἐπικοινωνεῖτε πάντοτε μὲ τὸ Γραφεῖο Θεραποστολῆς.

Προϊστάμενος Τυπογραφείου: Βασίλειος Μπίτσας.
Διεύθυνση: Πρωτομαγιάς 3 - 14568 Κρυονέρι Ἀττικῆς

PANTA TA ETHNI (All Nations)

Year 40, No 159, July-August-September 2021

The aims of the quarterly magazine "Panta ta Ethni" are:

* To provide information in a responsible way on Orthodox missionary efforts throughout the world.
* To arouse awareness of the multiform reality of the modern world.

Publisher: Bishop of Phanarion Agathangelos, General Director of Apostoliki Diakonia of the Church of Greece.

Founder: Archbishop of Tirana and all Albania Anastasios Yannoulatos. He was editor during 1981-1992.

Editorial Board: Foreign Mission Office of Apostoliki Diakonia of the Church of Greece.

Letters-Remittances: "PANTA TA ETHNI" (All Nations) Apostoliki Diakonia, 14, Io. Gennadiou St. —115 21 Athens — GREECE. Tel. ++3210.7272.315-316.

Subscription for 1 year:

Greece . . . . . € 5
Cyprus . . . . . € 12
Europe . . . . . € 12
Other countries . . . . . € 14

Printed: By Apostoliki Diakonia of the Church of Greece.

ΠΛΗΡΩΜΕΝΟ
ΤΕΛΟΣ
Ταχ. Γραφείο
Κ.Ε.Μ.Π.Κ.Ρ
Αριθμός Άδειας
9

ΕΝΤΥΠΟ ΚΛΕΙΣΤΟ ΑΡ. ΑΔΕΙΑΣ 1/2007 Κ.Ε.Μ.Π.Κ.Ρ
ΚΩΔΙΚΟΣ ΕΛΤΑ 01 3536

